

Kragelund Sogns hovedgaard

Charlottenlund

opståen og fald

Samt Kragelund Bys udskiftning

Kragelund Sogns hovedgaard

Charlottenlund

opståen og fald

Samt Kragelund Bys udskiftning

Charlottenlund ca. 1985

Kragelund Sogns Lokalhistoriske Forening

1. oplag 2002

2. oplag 2003

3. oplag 2009

4. oplag 2016

Layout og Red. Teddy Greibe

der er anvendt materiale fra

Skovlovringerne

Midtjyllands Avis

Historisk Samfund for Viborg Amt

Otto Jensen, Charlottenlund Savværk

Poul G. Michelsen

Historiske kilder

tak til alle

Charlottenlund

Oprettet af Charlotte og Kaptajn Mathias Hansen Lunn

Den mindste af Hids Herredets hovedgårde Charlottenlund oprettedes 1786 af kaptajn Mathias Hansen Lunn født 1740, da han solgte Vinderslevgård. (Han døde 1811 i Grønbæk præstegård og blev begravet på kirkegården, hvorimod hans unge døtre, der døde på Charlottenlund før forbudet 1805 mod åbne begravelser blev bisat i begravelsen i Vinderslev kirke.) Hans hustru Charlotte Hansen var født 1747 på Lyngsbækgård på Mols og enke efter Cl. Fischers søn Andreas Fischer til Tvillumgård. Vinderslev Gård og dermed Lunn, ejede næsten alt af jord og gårde i Kragelund, og 1783 købte han endvidere for at komme ud af fællesskab 2 stykker fædrift på Traaslund mark fra Refshale, 1786 det halve Refshale og hede og mose øst for Lild sø fra Stenholt og, ligeledes for at opløse fællesskabet, en eng eller fædrift vest for Vands skov kaldet Traaslund fra Revl i Vinderslev Sogn. Som Charlottenlund var den sidst oprettede hovedgård, blev den også den første der forsvandt igen.

Kaptajn Lunn nævnes 1774 til Grauballegård og 1776 til Vinderslevgård, da han i 1786 solgte Vinderslevgård virkeliggjorde Kaptajn Lunn planen om at bygge en herregård i

Kragelund Sogn. Kaptajn Lunn ville bygge sin Herregård ved Vands Skov i nærheden af, hvor det øde byggested Troslund lå i middelalderen, her var jorden også bedre, efter udskiftningen i 1791 købte fæstebønderne efterhånden deres gårde af Kaptajn Lunn. F. eks. Refshalegård i år 1800 for 320 rigsdaler.

Vands Skov var blevet forhugget af skovlovringerne og i en forordning af 1805 skulle Vands Skov have været fredet, men Kragelund Gårdmændene der fra gammel tid til dels havde ernæret sig som skovlovringer, strittede imod. Men der var en ærlig mand tilbage og hans, præstens og herremændens skov, blev fredskov. Frem til omkring 1850 gik Skoven ud til hvor teglværket ligger i dag. I skoven findes der gravhøje.

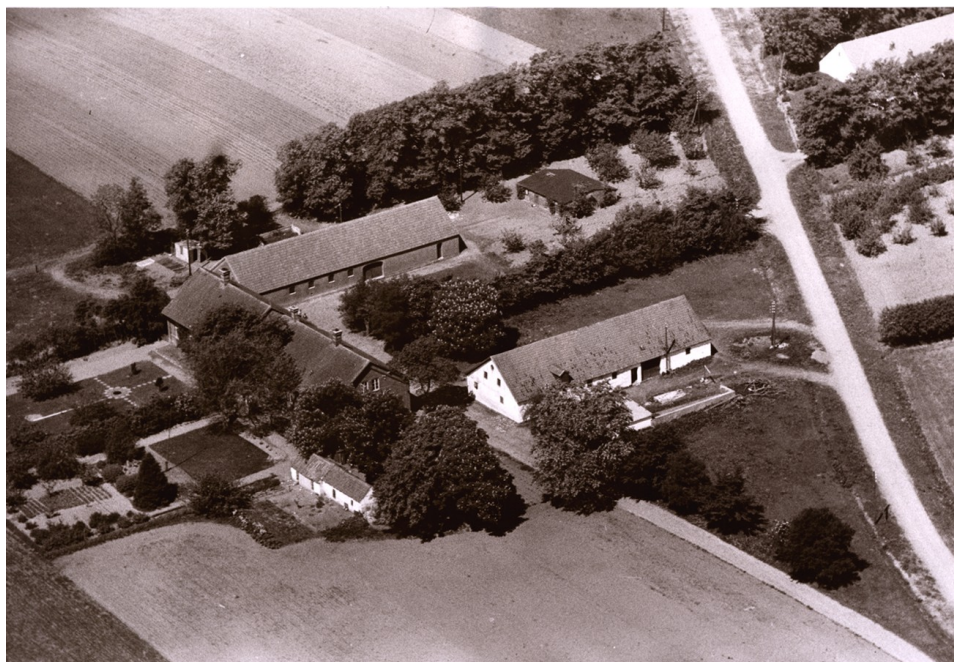
Oprindelig synes der på stedet som nu hedder Charlottenlund at have ligget tre ejendomme. En hvor den delte gård nu ligger, en anden er der fundet spor af på en høj nær ved, og den 3. menes at have ligget lidt nordligere. Stednavnet var dengang Treslund (Troslund), og det regnes med, at det hentydede til de 3 gårde. I sin tid har Treslund hørt til herregården Ulstrup og nævnes i dens papirer som et schæferi, en færegård i Krage-

lund Sogn.

Den nuværende hovedbygning er bygget i 1885 og er 60 alen lang, og en bygmester i Vinderslev fik arbejdet til 10.000 kr., men det kostede ham 12.000 kr. at bygge. Det var ikke så godt så herefter ernærede han sig som landbruger.

Charlottenlund havde eget teglværk, gartneri og smedje.

M. H. Lunn var oppe på at eje ca. 300 tdl.. Gården blev udstykket i 9 husmandsbrug af 12 tdl., teglværk og skoven, derudover blev noget solgt til omkring boende.

Charlottenlund ca. 1953

Familien Lunn.

Af Poul G. Michelsen

I 1817 beskriver Christen Jacobsen Hede i "En Hedebondes Erindinger" udsigten fra Vildkildebakken "til sydøst sås Pårup Høje, Kragelund Kirke og skov med de røde tage af Charlottelund". Gården må altså have haft tegltag.

Ved Rentekammer resolution af 26/7-1788 får Mathias Hansen Lunn tilladelse til, at Charlottenlund skal behandles efter hovedgårds takst efter forordning af 23/4-1781 på betingelse af, at han udskifter de 3 tdr. hartkorn, som han hidtil har haft i fællesdrift med Kragelund. Resolutionen bliver efterfulgt ved udskiftningen af Kragelund 30/5-1791, hvorved Charlottenlund bliver en hovedgård.

Mathias Hansen Lunn blev født den 25/1-1740 i Nyborg. Ved dåben kaldtes han Mads. Forældrene var skipper og gæstgiver Hans Pedersen Lunn og Hyldeborg Eckleff.

Charlotte Amalie Hanson/Hansen blev født den 14/8-1747 på Lyngsbækgaard i Draaby Sogn. Forældrene var Kancelliraad Iver Hanson til Lyngsbækgaard og Marie Elisabeth Hutfeldt.

I skriftet er nævnt, at "Kaptajn Lunn nævnes 1774 til Grauballegård". Det er dog næppe korrekt, men Charlotte Amalie Hanson og hendes afdøde mand, Andreas Jørgen Fischer, boede på Grauballegaard, som var ejet af Christian Fischer til Allinggaard.

Som det ses nedenfor, blev Mathias Hansen Lunn og Charlotte Amalie Hanson viet på Grauballegaard, og det har muligvis givet anledning til misforståelsen.

Uddrag fra Grønbæk sogns kirkebog 1774: Den 5th Augusti.

Efter kongelig allernaadigst bevilling af 4th Julii 1774 bleve paa Grauballegaard uden forudgaaende Forlovelse og Tillysning sammenviede højædle og velbyrdige hr Matthias Hansen Lunn, kongli majestæts bestalten Capitain af Infanteriet og Land-Inspecteur, og salige Andreas Fischers Enke, Madame Charlotta Amalia Hansen.

For alt det, som kan hindre dette Ægteskab cavser og underskriver som Forlovere:

Hanson, Lunn

Ejere af Charlottenlund

Tinglyst den	Ejer
	Charlotte og Mathias Hansen Lunn (død 1811).
1811	Johs Lundsgård for 15.000 rdl.
1816	F. C. Pape (6 tdr. hartkorn)
1816	J Årslev
1816	Niels Severin Munck født 1760 død 17/1 1837 i Charlottenlund og Johanne Elisabeth Hansdatter født 1762 død 29/4 1830 i Charlottenlund
1824	Erik Hansen for 830 rdbl. sølv
?1831	(Niels S. Munck s søn) Søren Ancher. Munck født 1798 død 10/6 1873 Hårby gift i Kragelund Kirke 10/11 1831, Ane Marie C. Christensdatter født 17/3 1805 Funder, død 17/4 1887 i Sejling.
26/9 1843	Peder Christian Christensen for 8300 rdl.
1852	Charlottenlund takseret til 25.000 rdl
1856	Øster Frederiksdal er tilkøbt for 2850 rdl
29/10 1857	N. J. Selmer (død 1884) for 39.000 rdl. matr. nr. 3a hartkorn 3 - 6-1-11/4 med teglværk og 1 bondegård 4b Øster Frederiksdal 0-7-3-0
24/10 1862	Jørgen Fr. Martin Haugsted
21/6 1874	kbmd. Jens Jørgensen, Århus og grd. Christen Jørgensen for 25.250 rdl.
1/10 1888	kbmd. Jens Jørgensen
1894	mageskifte til Fr. V. Riegels (død 1904)
17/12 1904	forfagter Jens Johannes Hesselund for 105.000 kr.
21/3 1913	Niels Kellerup
1917 ?	solgt til Viborg Amts Husmandsforenings Udstykningsforening
29/2 1923	Husmandsforenings Udstykningsforening for Viborg Amt
24/3 1923	Skoven til H. P. Jensen.

Ca. 1896 Familien Riegels med de ansatte, yderst til højre stående er Ane Nielsen (Vinderslev) senere Ane Jensen på Charlottenlund Savværk.

Ca. 1904 familien Reigels med de ansatte på terrassen.

Folketællinger

Folketælling 1787

Navn	født	alder	g x	familiestand
Mathias Hansen Lunn		48	g 1.	Husbonde 1)
Charlotte Amalie Hansen		41	g 2.	Hands Kone 2)
Andriette		12	ug	deres datter
Hylleborg		11	ug	deres datter
Lisebet		9	ug	deres datter
Lorelse		8	ug	deres datter
Grete		6	ug	deres datter
Marie		5	ug	deres datter
Clementine		3	ug	deres datter
Maren Guldagger		31	ug	huusjomfrue
Henrik Oberhausen		40	ug	informator
Morten Andersen		20	ug	tjenestekarl
Grægers Pedersen		46	g	tjenestekarl
Jens Olufsen		20	ug	tjenestekarl
Catrine Nielsdatter		28	ug	tjenestepige
Maren Olufsdatter		27	ug	tjenestepige
Mette Pedersdatter		27	ug	tjenestepige

Sogn: Kragelund Amt: Viborg Lokalitet: Charlottenlund

Folketælling 1801

navn	født	alder	g x	familiestand
Mathias Hansen Lunn		62	G 1.	Husbonde 1)
Charlotte Amalie Hansen		55	G 2.	Hans Kone
Andriette Lunn		26	ug	deres datter
Marie Lunn		19	ug	deres datter
Clementine Lunn		17	ug	deres datter
Anders Nielsen		26	ug	tærsker
Anders Rasmussen		21	ug	tærsker
Jens Christensen		12	ug	tjenestedreng
Christian Jensen		48	g	auls karl
Anne Kierstine ?		21	ug	indpige
Maren Kirstine ?		25	ug	udepige

1) Captain og Kongelig Landinspektør samt eier af gården.

De 4 overlevende døtre bliver alle gift på Charlottenlund:

Maria Elisabeth Lunn bliver gift den 13/6-1800 med Elias Christian von Haven, fra 12/12-1794 sognepræst i Bording sogn, og sognepræst i Odden sogn fra 24/1 eller 2/2-1798.

Maria Lunn bliver gift den 5/4-1805 med Johan Wolfgang Hansen, sognepræst i Bording fra 15/5-1798.

Andriette Lunn bliver gift den 19/9-1807 med Niels Clausen Riis, "ober og underrets Procurator og Forvalter for Professorgodset i Linaae".

Clementine Lunn bliver gift den 18/8-1810 med Johannes Hieronymus Hansen, sognepræst på Mandø, sognepræst for Sejling-Sinding sogne fra 23/9-1818.

Folketælling 1834

navn	født	alder	g x	familiestand
Søren Ancher Munk		36	g	gårdens ejer
Anna Maria Cathrine Christensdatter		29	ug	hans kone
Niels Severin Munk		2	ug	deres søn
Niels Severin Munk		74	enke	1)
Mette Hansen		83	ug	2)
Morten Funder		63	ug	avlsbestyrer
Christen Jensen		43	enke	tjenestekarl
Anne Johanne Christensdatter		21	ug	tjenestepige
Anne Cathrine Michelsdatter		19	ug	tjenestepige

Huusfaders fader, som af ham forsørges. død 17/1 1837

Huusfaders moster, som af ham forsørges

Folketælling 1840

navn	født	alder	g x	familiestand
Søren Ancher Munck		42	g	Gårdbruger
Anne Marie Christensdatter		35	g	kone
Niels Severin Munck		8	ug	barn
Erik Hansen Munck		4	ug	barn
Jens Kristian Munck		2	ug	barn
Johanne Elisabeth Munck		6	ug	barn
Morten Funder		76	ug	tjenestefolk
Johannes Danielsen Hørmann		19	ug	tjenestefolk
Kjesten Jensdatter		22	ug	tjenestefolk
Anne Maria Johansdatter		17	ug	tjenestefolk

Folketælling 1845

navn	født	alder	g	familiestand
Peder Christian Christensen	Skjørring	25		Gårdmand
Magrette Carolina Amalia Franch	Holsteen	24		kone
Cathrine Kirstine Christensen	Kragelund	1		barn
Martha Frederikke Ørting	Viborg	17		barne pige
Ole Skou	København	19		landvæsenselev
Søren Nielsen	Viborg A	51		gartner
Laurs Mikkelsen	Helstrup	25		smed
Jens Jensen	Grønbæk	30		tjenestefolk
Hans Jensen	Levring	25		tjenestefolk
Hans Christian Nielsen	Kragelund	19		tjenestefolk
Carl Ferdinand Steineche	Randbøll	16		tjenestefolk
Anne Marie Danielsdatter	Vindum	20		tjenestefolk
Else Marie Andersdatter	Hørup	25		tjenestefolk

Folketælling 1850

navn	født	alder	g	familiestand
Peter Christian Christensen	Skjørring	30	g	Gårdmand
Margrethe Caroline Amalie Frank	Holstein	29	g	hans kone
Catrhine Christine Christensen	Kragelund	6	ug	barn
Peter Gotlieb Koch Christensen	Kragelund	4	ug	barn
Frederik Ferdinand Severin	Århus	17	ug	Landvæsenselev
Caroline Holm	Århus	22	ug	huusjomfru
Anetomine Jensine Smidt	Århus	16	ug	barne pige
Ane Jensdatter	Hinge	24	ug	
Christine Petersdatter	Vinderslev	24	ug	
Jens Andersen	Kragelund	67	skilt	
Niels Christian Nielsen	Viborg	36	ug	
Poul Mogensen	Vinderslev	25	ug	
Søren Jensen	Kragelund	26	ug	
Didrik Peter Klok Didriksen	Thorning	15	ug	
Jørgen Villadsen	Rind	14	ug	

Folketælling 1855

navn	født	alder	g x	familiestand
Peter Christensen	Skjøring	35	g	Gårdmand
Margrethe Caroline Amalie Frank	Holstein	34	g	hans kone
Trine Christensen	Kragelund	11	ug	
Peter Christensen	Kragelund	9	ug	
Theodor Christensen	Kragelund	5	ug	
Christian Christensen	Kragelund	3	ug	
Otto Christensen	Kragelund	1	ug	
Thomas Christensen	Skjøring	33	ug	gårdforvalter
Virgine Jensen	Randers	22	ug	lærerinde
Kirstine Nielsen	Odense A	19	ug	huusjomfru
Gustav Clausen	Holstein	17	ug	landvæsenselev
Dorine Clausen	Holstein	12	ug	
Søren Jensen	Kragelund	31	ug	
Jørgen Villadsen	Rind	19	ug	
Inger Nielsdatter	Frederiks	24	ug	tjenestepige
Christiane Jørgensen	Tapdrup	28	ug	tjenestepige
Dothea Hansen	Viborg	17	ug	tjenestepige

Bondegaard 4B
Ø. Frederiksdal købt i 1856

Folketælling 1860

navn	født	alder	g	familiestand
Niels Johan Selmer	København	39	g	Proprietær
Julie Laurentze Adelaide Augusta Trojel	Farstrup, Ålborg	36	g	kone
Gustav Adolph Selmer	København	35	sk	p fotograf
Niels Ølste Jacob Selmer	Torstrup	9	u	barn
Sven Bondorph Selmer	Torstrup	7	u	barn
Albertine Jacobine Trojel Selmer	Torstrup	5	u	barn
Emil Femand Frederik Selmer	Torstrup	3	u	barn
Jens Andersen	Sebbesund	30	u	tjenestefolk
Søren Nielsen	Tvilum	20	u	tjenestefolk
Jens Peter Jensen	Funder	20	u	tjenestefolk
Jens Peter Roÿen	Funder	21	u	tjenestefolk
Thomas Nielsen	Kragelund	17	u	tjenestefolk
Inger Marie Sørensen	Vinderslev	20	u	tjenestefolk
Bodil Marie Christensen	Hørup	22	u	tjenestefolk
Ane Johanne Sørensen	Vinderslev	16	u	tjenestefolk
Christian Nielsen	Herborg	17	u	tjenestefolk

Teglværk

Bodegaard 4B Ø. Frederiksdal

Folketælling 1870

Charlottenlund matr. no 3a hartkorn 3 – 6 – 1 - 2 1/4

navn	født	år	g x	familiestand
Hans Peter Hansen Møller	Sønderborg	33	g	huusfader, forpagter
Maria Elisabeth Kraue ?	Horsens	31	g	huusmoder
Sofia Maria V Karoline Møller	Linaå	3	ug	deres børn
Kristian Karl Valdemar Møller	Linaå	1	ug	deres børn
Victorie S. Christine Rahe ?	Randers	22	ug	huusjomfru
Niels Jensen	Vinderslev	46	g	røgter
Jens Sørensen Vindum	Vinderslev	22	ug	tjenestekarl
Andreas Jacobsen	Hørup	16	ug	tjenestedreng
Andreas Kristian Jensen	Kragelund	15	ug	tjenestedreng
Frederik Frederiksen	Vinderslev	24	ug	tjenestekarl
Maria	Frederiks	18	ug	
Agnes Emilie Jacobo Christensen 1)	Fredericia	15	ug	barnepige
Maren Rasmussen	Gjern	15	ug	bryggepige

HUUS

Niels Jensen Moselund

1) jordmoderens datter

Folketælling 1880

Charlottenlund Matr. no 3 hartkorn 3 – 6 – 1 – 11/4

navn	født	år	g x	familiestand
Christen Jørgensen	Låsby	45	g	huusfader, gårdejer
Ellen Marie Rasmussen	Haurum	36	g	huusmoder
Jørgen Jørgensen	Hørup	11	ug	deres børn
Rasmus Jørgensen	Hørup	9	ug	deres børn
Helene Jørgensen	Hørup	6	ug	deres børn
Marius Christian Jørgensen	Kragelund	1	ug	deres børn
Cecilie Rasmussen	Haurum	22	ug	tjenestefolk
Ane Sophie Johansen	Balle	19	ug	tjenestefolk
Peder Anders Pedersen	Funder	17	ug	tjenestefolk
Christian Johnsen	Kjøbenhavn	14	ug	tjenestefolk

Huus på matr 3

Morten Jensen	Samsø	44	g	huusfader, forpagter
Maren Jensen	Nørager	49	g	huusmoder
Rasmus Mortensen	Lillering	12	ug	

Folketælling 1890

Charlottenlund Matr. no 3 hartkorn 3 – 6 – 1 – 11/4

navn	født	år	g x	familiestand
Chresten Nielsen	Norup	44	ug	gårdbestyrer
Søren Klausen	Nørrelund	64	ug	tyende
Hans Hindsen ?	Mausing	27	ug	tyende
Søren Kristensen	Bredebro	17	ug	tyende
Christian Peder Bach	Højbjerg	16	ug	tyende
Ole Karl Jacobsen	Kragelund	15	ug	tyende
Mette Marie Hegård	Skourup	25	ug	tyende
Mariane Kirstine Rasmussen	Kragelund	26	ug	tyende
Birgitta Kirstine Arnoldsen	Mausing	19	ug	tyende

Charlottenlund Teglværk

Vilhelm Osterkryger	Kværkeby	29	g	teglbrænder
Ana Maria Osterkryger	Risløv	33	g	huusmoder
Caroline Florentine Osterkryger	Olstrup	7	ug	deres børn
Jensine Sofie Osterkryger	Kolby	5	ug	deres børn
Peter Osterkryger	Oure	3	ug	deres børn
Heinerik Osterkryger	Lippe/Tyskland	62	enke	teglbrænder

Huus

Morten Jensen	Samsø	55	g	jordbruger
Marie Jensen	Nørager	59	g	huusmoder
Carl Peter Jensen	Kjøbenhavn	14	ug	plejebarn
Ane Johanne Rasmussen	Tilst	4	ug	plejebarn

Folketælling 1901

Charlottenlund Matr. no 3 hartkorn 3 – 6 – 1 – 11/4

navn	født	år	g	familiestand
Frederik Vilhelm Riegels	Viborg	18/8-60		Landbruger
Johanne Louise Riegels	Viborg	27/6- 69		kone
Ane Marie Riegels	Viborg	28/9-90		barn
Ida Johanne Riegels	Viborg	19/4-92		barn
Hans Vilhelm Riegels	Viborg	23/1-94		barn
Emma Sophie Riegels	Kragelund	3/4- 96		barn
Kristen Vinther Obel Riegels	Kragelund	26/10-1900		barn
Kristine Nielsen	Kragelund	26/12-83		Stuepige
Johanne Poulsen	Thurø	3/9-86		Barnepige
Oluf Thorsen	Rønne	19/2-78		Avlsforvalter
Elisabeth Andersen	Funder	8/11-55		Kokkepige
Augusta Karoline Kristensen	Engesvang	3/8-80		Husjomfru
Anders Sørensen	Ry	18/12-73		Arbejkskarl
Klemmen Marius Madsen	Balle	10/9-82		Arbejkskarl
Jens Kristian Julius Larsen	Balle	13/2-83		Arbejkskarl
Jens Peter Vurtz	Kragelund	26/3-90		Arbejkskarl
Søren Marius Hansen	Kragelund	4/5-87		Arbejdsdreng
Frantz Kristian Petersen	Varde	14/11-44		Staldkarl
Laura Brochdoft	Gudum	26/2-80		Lærerinde
Andrea Madsen	Frørup	21/7-79		Bryggerpige
Teglværk				
Jens Nielsen	Lemming	15/11-51	g	Mester ved tegl-værket
Mariane Jørgensen	Gjern	26/6-51	g	husmoder
Åge Erik Jensen	København	12/1-86		Plieeson ?
Gartnerhuset 15 g				
ejer F. V. Riegels				
Jens Jensen	²¹ Funder	29/5-78	g	Kreaturpasser
Marie Magdalene Frederiksen		26/5-74	g	husmoder

Folketælling 1906

navn		født	g x	familiestand
Jens Johannes Hessellund		6/1-45	enke	Gårdejer
Johannes Hessellund		3/6-89	søn	landvæsenselev
Oluf Bliter Smidt		8/4-83		landvæsenselev
Svend Pedersen		8/1-89		landvæsenselev
Axel Hansen		24/12-86		landvæsenselev
Jørgen Mogensen		9/6-85		karl
Laust Lauersen		27/6-74		karl
Albert P. E. Andersen		10/8-89		karl
Jensine Kristina Andersen		4/2-77		husjomfru
Kjestine Hedvig Holm		17/4-82		kokkepige
Kjestine Pedersen		13/8-87		logerende
Tegværk				
A. Kreushagen	Lippe/ Tyskland	14/1-68		Teglværks forpagter
Ellen Kreushagen		9/1-68		kone
Ejnar Kreushagen		27/4-98		barn
Marie Kreushagen		4/5-98		barn
F. V. Kreushagen	Lippe/ Tyskland	26/8-40		husfader teglbræn- der
Marie Kreushagen	Lippe	30/8-44		kone
Gartnerhus				
Niels Peder Mortensen		5/5-80		fodermester
Methe Mortensen		2/8-80		husmoder
Kjerstine Marie Laursen		22 ⁷ /4-41		logerende

Folketælling 1911

navn	født	år	g	familiestand
Jens Johannes Hessellund	Halling	6/1-45	e	gårdejer
Theodor Ole Martin Hessellund	Ålestrup	15/4-87	u	forvalter
Inger Marie La Cour	Lime	8/2-78	u	husbestyrerinde
Laura Anine Katrine Lauersen	Haderup	25/9-83	u	tjenestepige
Mete Marie Lauersen	Dover	22/12-85		
Niels Nielsen	Kragelund	16/3-95		
Sigvald Pedersen	Stilling	26/10-92		
Laust Lauersen	Kragelund	26/6-74		

Teglværk

Peder Jensen	Kragelund	21/4-87	g	daglejer landbrug
Kristine Pedersen	Serup	17/8-87	g	
Jenny Margrethe Jensen	Kragelund	27/3-07	u	barn
Kjerstine Hansine Jensen	Kragelund	11/6-10	u	barn

Gartnerhuset

Matr. 15 g. Beliggende Komosevej 14.

Det blev solgt 31. maj 1913 til Julius Martinus Mogensen

På stedet er der nu bygget et nyt hus.

Folketælling 1916

Niels Nielsen Kellerup	24/1 1869		Husfader
Jensine Kellerup	12/9 1879	Lemming	Husmoder
Torkild Kellerup	28/3 1913	Sinding	Barn
Solved Kellerup	11/4 1914	Kragelund	Barn
Rigmor Kellerup	21/10 1916	Kragelund	Barn
Metteline Jørgensen Bruun	16/11 1894		Tjenestepige
Johanne Kristine Henriksen	24/5 1895		Tjenestepige
Aksel Ankersen Grønning	2/11 1900		Tjenestekarl
Mogens Pedersen	18/4 1889		Tjenestekarl
Sørine Jacobsen Brandstrup	25/2 1886		Tjenestekarl
Niels Martias Nielsen Hedegaard	6/11 1883		Husfader foder- mester
Julie Dagmar Nielsen Hedegaard	6/3 1990		Husmoder
Mari Kathinka Nielsen Hedegaard	7/2 1911		Barn

Teglværk

Johan Jensen Hedegaard	16/6 1880		Husfader Ar- bejdsmand
Johanne Hedegaard	27/7 1882		Husmoder
Marie Andrea Hedegaard	9/1 1908		Barn
Jens Martinus Hedegaard	6/1 1910		Barn
Mine Kathrine Hedegaard	20/9 1912		Barn
Mariane Jensene Petrea Hedegaard	3/5 1914		Barn
Laurits Kr. Nielsen	31/4 1889		Husfader Ar- bejdsmand
Mariane Kathrine Nielsen	15/4 1890		Husmoder
Sigfred Klausen	3/1-189?		Barn
Emma Nielsen	13/5 1915		Barn
Amalie Helene Nielsen	14/11 1914?		Barn
Niels Marius Nielsen	21/11 1911		Barn

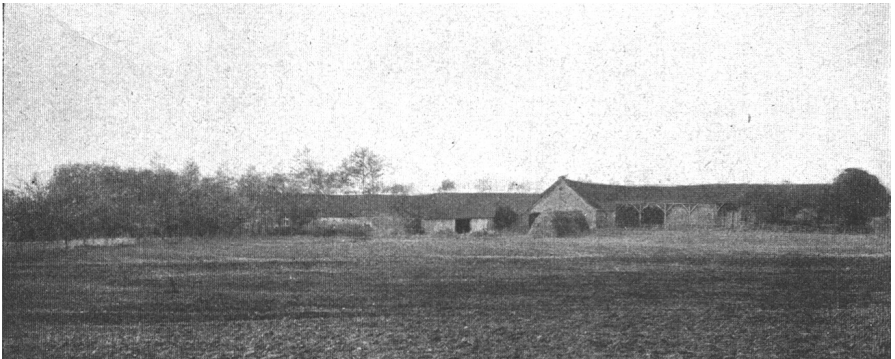
Folketælling 1921

navn	født	sogn	tilflyt	familiestand
Niels Kellerup	24/1 1868	Sinding	1913	Landbrug- teglværk
Jensine Kellerup	12/9 1879	Lemming	1913	Husmoder
Torkild Kellerup	28/3 1913	Sinding	1913	Barn
Solved Kellerup	11/4 1914	Kragelund		Barn
Rigmor Kellerup	21/10 1916	Kragelund		Barn
Haakon Kellerup	2/10 1919	Kragelund		Barn
Margrethe K. Christiansen	27/8 1901	Trust	1920	Lærerinde
Johanne Petersen	27/9 1899	Kragelund	1920	husgerning
Jens Kristian Jensen	30/9 1897	Sejling	1920	Landbrug
Frede Holk Pape	1/8 1901	Hørup	1919	Landbrug
Julie Dagmar Hedegaard	5/3 1890	Hauge	1915	syerske
Mary Kathinka Hedegaard	7/7 1907	Thorning	1915	Barn
Jutta Hedegaard	3/2 1916	Kragelund		Barn
Teglværk				
Jørgen J. Moeslund	18/2 1884	Vinderslev	1920	Fodermester
Carlote Marie Moeslund	21/5 1880	Store Linde	1920	Husmoder
Ernst Henry Moeslund	30/7 1908	Kragelund		Barn
Jenny Kirstine Moeslund	18/2 1910	Vinderslev		Barn
Kristiane Lilly Moeslund	4/10 1911	Holbækgaard		Barn
Anna Marie Moeslund	16/12 1912	Frausinggaard		Barn
Niels Peder Jensen Moeslund	24/7 1915	Frausinggaard		Barn
Johannes Jensen Moeslund	16/2 1919	Grønbæk		Barn
Søren Petersen	4/2 1898	Kragelund		Jord- og skov- arbejder
Agnette Petersen	23/2 1894	Silkeborg		Husmoder
Christa Petersen	4/3 1919	Kragelund		Barn
Børge Petersen	8/8 1920 ⁵	Kragelund		Barn

Fra Større Gårde af J. C. B. La Cour 1908

Charlottenlund i Kragelund S., Hids H., Viborg A. Postforb. og nærmeste Station Møselund, hvortil der er 11/4 Mil. Dens nuv. ejer er Hr Jens Johannes Hessellund, som købte den 1904. Hr. J. J. Hessellund er født 1845. Af tidl. ejere kan nævnes Jens Jørgensen og F. V. Riegels hvis enke solgte den til den nuv. ejer. Matr.-Nr. 3 af Kragelund. Hartk.; 3 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdkr. 1 3/4 Alb. Der svares i Tiende ca. 25 Kr Ejendoms skylden er 75,000 Kr. Brandassurance for Hovedbygning og Avlsbygninger 38,325 Kr., for Besætning 20,000 Kr., Inventar 5000 Kr. og Avl 18,000 Kr. Årlig ejendoms skyld skat Kr. 82,50. Bidrag til Amtsrepf. Kr 90,62. Bygningerne er forsikrede i "Den alm. Brandf. f. Landb"; Besætn., Inv. og Avl, "Danmark" Det samlede Areal udgør ca. 250 Tdr. Ld. deraf Ager 185, Mose 15 og Skov ca. 50 Tdr. Ld. Gården drives af ejeren. Agermarken drives i en 7 Marks-

drift Besætn. består f. T. af 50 Køer, 30 Stkr. Ungkvæg og Kalve, 2 Tyre, 12 Heste, 3 Plage og Føl samt ca. 10 Får. Sidste År solgtes 40 Fedesvin og en Del Grisesøer, Kvægbesætning vedligeholdes ved eget Tillæg og er af Jydsk Race. Mælken leveres til Sinding Mejeri. Det norm. Folkehold er 1 forvalter, 1 Staldkarl, 4 Karle, 1 Røgter, 1 Husbestyrerinde; 2 Piger og 1 Daglejer. Charlottenlund Hovedbygning er, ligesom Avislængerne opført af Grundmur med Tegltag. Uden for Gården ligger 2 Stak-hjælme af Tømmer. Til Ejendommen hører et større Teglværk og 1 jordløst Hus.

Disse 2 billeder er fra ca. 1900, og set fra øst.

Fra Skovlovninger af H. P. Hansen

Overtroens verden

Til de større Gårde knyttede der sig ofte Sagn om Spøgeri og Genfærd, og Charlottenlund i Krage-lund har fået sin Part af den Slags.

For Ca. hundrede År siden boede der en Landinspektør, Kaptain Lunn på Gården. En Mand fra Vinderslev fortæller, at han tjente på Gården nogle År efter, at Landinspektøren var død. En Nat vågnede han ved at høre en Vogn komme kørende ind i Gården med stort Spektakel og holde op foran Døren. Fortælleren sprang af Sengen; men da han så, der var fire kulsorte Heste for Vognen, vidste han Besked, og så krøb han i Sengen igen og fik hurtig Dynen over Hovedet - det Køretøj skulde han ikke have noget med at gøre! I en Gavli i et af Udhusene fandtes et Hul, der altid skulde være åbent, og blev det tilmuret, eller der blev slået Fjel for, var det dog altid åbent. Og i nærheden af Gården stod der en Hyldebusk, og omkring den var en Sti i en Rundkreds, som når en Hest løber rundt i sit Tøjrsdrag. Den Rundkreds blev ved at være der År ud og År ind. Charlottenlund skal

være opkaldt efter Kaptainens Frue, Charlotte. Lunn vilde ingen Mandfolk have til at køre for sig, og han havde altid en kvindelig Kusk, fortælles der. Oprindeligt havde han ikke Adgang til Bølling Sø, men så købte han to Alen Jord fra sin Gård og ned til Søen, og nu kunde ingen forbyde ham at fiske.

Der går Sagn om en Jomfru, der skal have født og ombragt sit Drengbarn, som hun derefter skal have begravet i Haven ved en mørk Alle, hvor ingen tør færdes ved Midnatstide, da hun går og spøger der. Hun kaldes i Almindelighed den sorte Jomfru (dog kaldes hun ifølge en anden Kilde for den hvide Jomfru), og der er et Kammer, man kalder den sorte Jomfrus Kammer, og hvor det spøger. Ved Midnatstide kommer hun med sit Barn, som hun tre Gange slår imod Senge-stokken, hvorefter hun atter forsvinder lydløst. Da Jens Jørgensen fra Århus omkring 1885 lod Gården rive ned og bygge op på ny, fandt man under Gulvbrædderne i Jomfruens Kammer et Barneskelet, efter hvad Selmer

Nielsen fortalte efter sin Bedstefader, Niels Thomassen i Krage-lund.

Men selvom Stuehuset er bygget om, lader det dog ikke til, at Jomfruen endnu har fået Ro i sin Grav, thi mange af Gårdens Folk har hørt hende gå og rasle med sit Nøgleknippe, og det skal endnu være galt fat med et Gæsteværelse.

Der var kommen en ny Gartner, Jakob Sø, til Gården, og han var lige flyttet ind i sin Lejlighed, men havde endnu ikke fået sin Kakkellovn og sit Komfur stillet op, disse stod henstillet i Køkkenet. Da hørte han den første Nat, han lå i Sovekammeret, at der var nogen ude i Køkkenet, der ligesom flyttede omkring med Sagerne, og han lå nu i den største Angst til næste Dag. Det gik lige sådan to Nætter til, for han havde så travlt i Haven, at han ikke kunde få Tid til at sætte Komfuret og Kakkellovnen op. Men så den tredje Nat rejste han sig og gik derud, bad sit Fadervor, og nu forsvandt Spøgeriet fra Køkkenet. Men han mærkede, det var flyttet ind i Kostalden ved Siden af, hvor han havde sin Ko stående. En tre År efter flyttede han ud på en lille Ejendom, han fik, et Stykke der fra, og han har selv fortalt mig - Peder Andersen i Sinding -

om det.

Man fortæller også, at der skal være gravet en Skat ned ved Charlottenlund. En Morgen tidlig kom der en Mand fra Kragelund i Nærheden af Stedet, hvor Skatten er skjult, og da hørte han, hvorledes Pengene blev rystet om i et Sold. Det var nemlig gammel Tro, at den Afdøde, som i sin Tid havde skjult Skatten, af og til måtte tilbage til Stedet og ryste Pengene om i et Sold, for at de ikke skulde muldne.

Endelig har den nogle og firsårige Aftægtsmand, Jens Rod, i Sinding fortalt følgende: En Aften for mange År siden kørte jeg gennem Charlottenlund Skov hen ved Midnatstid. Jeg havde nok hørt, at det skulde spøge i Skoven, men det brød Jeg mig ikke om, for Folk siger så meget. Men bedst som jeg nu kører, kommer der en kulsort Mand ud af Skoven og han kaster sig ind i det ene Baghjul, og da stod Vognen med et ganske stille. Hestene kunde ikke rykke den et Skridt længere. Jeg havde hørt, man skulde vende Hovedseletøjet på Hestene, så skulde Spøgeriet ingen Magt have, det gjorde jeg, og det hjalp, thi nu kørte jeg videre uden at se mere til den sorte Mand.

Kræn Kong eller Jens Chr. Jensen, der var Prammand på Gu-

denå, og som boede ovre på Kongsheden i Funder, kom en Aften gående gennem Vands Skov. Da så han en Mand, iført en grøn Kappe og med en Læder-taske under Armen, der gik for-ved ham på Vejen. Lidt efter var der kommen en anden Mand til og han var hel sort. Af og til tog den grønne Mand Papirer op af sin Taske, som han viste den sorte Mand.

I Førstningen holdt Kræn Kong sig tilbage, men så gik han hurtigere for at komme forbi de to Mænd, men det kunde han ikke, gik han rask, så satte de også Farten op, og stod han stille, så stod de også stille! De to mystiske Personer skulde være en Landmåler og Fanden. Da Landmåleren i sin Tid opmålte Skoven, havde han sat uretfærdig Skel, og derfor måtte han nu ved Nattetide gå og vise Fanden, at han havde sine Papirer i Orden. Ovenstående Sagn har sin Rod i følgende Virkelighed: De Kragelund Bønder klagede, i Henhold til et Pro memoria af 12. September 1788, til Rentekammeret over, at Kaptain M. H. Lunn havde frataget dem en Del af Landsbyens Jord og Skov, hvorpå han havde bygget sig en ny Herregård, Charlottenlund, og samtidig lod han Bønderne beholde alt for meget Hart-

korn. Rentekammeret gav Bønderne Medhold, og det blev Kaptain Lunn pålagt at yde Bønderne Vederlag for den Uret, der var begået mod disse.

I skoven hvor den grønne og sorte mand gik, skulle der også være set en hovedløs Hest.

Der skulle også have været en bortførsel af en ung pige der ikke måtte få sin udkårne. Han kom en aften med en lukket vogn gennem skoven og mødte pigen, som var parat. Hun sprang ind i vognen, som forsvandt igen, skønt den strenge fader forfulgte parret, lykkedes det ham ikke at indhente vognen.

Fra Midtjyllands Avis den 27. juli 1956 af F-n og Morten M. Mortensen.

Tiden gennembrød kaptajn Lunns krogede dige om Charlottenlund

150 år efter hans død blev resterne af hans storgård udstykket til ni husmandsbrug og et skovbrug og et teglværk.

Et kortspil om tolv stude og det senere Charlottenlund

Husmand Morten M. Mortensen, som nu ejer halvdelen af den gamle hovedparcel, kende det ovenfor gængsne sagn og adskillige desuden, men gør opmærksom på, at gårdens historie rækker meget længere tilbage. Det vides, at egnen omkring Bøllingsø og Kragelund har været bebodt fra den ældste historiske tid, og oprindeligt synes der på stedet, som nu hedder Charlottenlund, at have ligget tre ejendomme. En af dem har ligget, hvor kaptajn Lunn havde sin gård, og hvor Morten M. Mortensen og Peter Vindum nu bor. Af en anden er fundet sikre spor på en højde nær den delte gård, og den tredje menes at have ligget lidt nordligere. Stednavnet var dengang Treslund, og der regnes med, at det hentydede til de tre gårde. I sin tid har Treslund hørt under herregården Ulstrup og nævnes i denne gårds papirer som et schæferi, en fåregård, i Kragelund Sogn. Her bringer historien altså vished. - Derimod er det overlevering at en søn af herremanden på Ulstrup giftede sig under sin stand og måtte flytte til dette udsted, og det har heller ikke kunne bevises, at her-

remændene fra Ulstrup, Marsvinslund og Vinderslevgård engang spillede kort, og at Vinderslevmanden vandt puljen, hvortil han selv havde lagt Vinderslev Kirke, mens manden fra Marsvinslund satte tolv stude og manden fra Ulstrup det for ham så fjerne Treslund. Det er imidlertid rigtig, at Treslund kommer under Vinderslevgård, men hen mod stavnsbåndets ophævelse bemærkes det, at Kragelundmændene havde hoveri til Vinderslevgård, mens Treslund af en eller anden grund var fritaget for denne pligt.

Var kaptajn Lunn permitteret for udygtighed?

Om kaptajn Lunn, som blev herre i slutningen af det 18. århundrede, er der naturligvis skriftlige kilder, men de opklarer ikke de utallige historier, der går om den antagelig strenge og jordglade storbonde. Det fortælles således, at han hævde været Kaptajn i infanteriet, men blev permitteret, fordi hans kompagni tre gange led den tort at blive omringet af fjenden, og denne historie kan ikke bekræftes. Det samme gælder en oplysning om, at han for at få fiskeret i Bølling Sø købte to alen jord fra sin ejendom

ned til søen, - og at han af princip altid brugte kvindelig kusk. Morten M. Mortensen fortæller en anden af de gamle overleveringer, der har forbindelse med skelstriden mellem de Kragelund bønder og kaptajn Lunn. Han skulle engang med sine husfolk være ude for at sætte skelpæle, hvor hans jord stødte op til Kragelund byjord, og det blev sagt, at han gik Kragelunds rettigheder alt for nær. Men hvor pællene engang var sat i jorden var de gyldige. Fra Kragelund drog man ud med leer og plejle og trængte kaptajn Lunn og hans folk tilbage, hvorefter de et stykke vej satte skelpælene, hvor de mente de skulle være. Men da bønderne gik hjem, drejedes skellet igen. Kragelunds modstand blev gentaget, og sådan blev det ved, til alle skelpæle var anbragt. Om det er rigtigt eller forkert kan ikke siges i dag, men historien bruges som forklaring på, at det gamle dige, der har skilt Charlottenlunds jorder fra Kragelunds, slår de mærkeligste sving med dybe hak og huk i begge retninger.

Charlotte og Lunn blev til Charlottenlund

- Men en stor gård fik han trods alt ud af det?

- De gamle overleveringer kan man jo ikke tro mere af, end at de nok giver udtryk for menigmands mening, men antagelig har kaptajn Lunn efter overtagelsen af Treslund været interesseret i at udvide den, og efter mine beregninger har hen været oppe

på at eje ca. 300 tdr. land, hvad der ikke var så ringe i betragtning af, at det er noget nær Kragelund sogns bedste jord. Grunden er lermuld, og resterne af Vands skov, der forøgedes ved plantning og nu kaldes Charlottenlund skov, må alle tider have været værdifuld.

- Det er Lunn, Der indførte navnet Charlottenlund?

- Ja hans hustru hed Charlotte, og hendes fornavn i forbindelse med hans efternavn skal være blevet til Charlottenlund. Stuehuset på deres gamle gård har sikkert været den trelængede bindingsværksbygning, der blev nedrevet i 1885, men om den blev opført af Lunn, tør jeg ikke sige. - Mange skiftende ejere har gjort at oplysninger om gårdens fortid ikke foreligger samlet, og efter mine undersøgelser at dømme foreligger der meget lidt skriftlig om Charlottenlund.

Brødrene Jørgensen forbedrede jord og gård

Der er for mig et slip fra kaptajn Lunns tid frem til brødrene Jørgensens periode. De var fra Århus, hvor Chr. Jørgensen var storkøbmand og pengemand, og Jens Jørgensen, som varetog gårdens drift, viste sig som en ualmindelig dygtig mand. Han er vel kommet hertil hen imod midten af det 19. århundrede, og i hans tid blev jorderne meget stærk forbedret. Han forbedret. Han planerede gamle mosearealer nordvest for gården, drænede og grundforbedrede, og kan

endnu finde nogle af gamle drænledninger, som antagelig stammede fra det teglværk, der oprettedes af brødrene Jørgensen og var i drift helt indtil efter sidste krig. Det sidste brødrene Jørgensen foretog sig var at bygge en nye bygninger i 1885. Fra den tid står endnu stuehuset, som i 1921 blev delt i to beboelser, og Peter Vindums udlænge, mens vi moderniserede udhuset i 1943. Forud for udstykningen strakte udlængerne sig tværs over den senere anlagte vej til Frederiksdal og lukkedes af en lade. Chr. Poulsens ejendom, som ses på luftfotografiet, er bygget det gamle Charlottenlunds toft. Det todelte stuehus bærer stadig præg af at være bygget til en storgård. Der er ualmindelig højt til loftet, og vinduerne er tilsvarende store. – Alt bygningstømmeret er polsk fyr, som endnu sidder overalt, i de smukke døre og vinduer, i de solide gulve og den svært dimensionerede tagrejsning.

Bygmesteren tabte penge på det nye stuehus

Hovedbygningen, der blev til i 1885, var 60 alen lang, og en bygmester i Vinderslev fik arbejdet overdraget for 10,000 kr. Det kostede ham imidlertid 12,000 kr., hvad der virker meget forståeligt, når man ser arbejdets kvalitet, og han tog aldrig senere nogen entrepriser. Sine sidste år ernærede han sig som landmand og lagde tilsyneladende byggehåndværket til side som en følge af tabet på Char-

lottenlund. Hovedbygningen var midtpå forsynet med en bred kvist en entre i hele husets bredde. Denne kvist og entre er nu fjernet, hvorved den lange stuehus er blevet til to, som for øvrigt rummer ti værelser hver! Der var plads i ældre tiders byggeri. Ned gennem bygningen i hele dens længde gik en bred gang, som kun fik lys fra ruders i dørene til begge sider, og i denne lange gang gik ”den sorte jomfru”, som omtales lidt senere.

De store aktioners tid

Den næste ejer hed Riegel, hvis børn oprettede Riegels trævarefabrik i Viborg. Endnu i hans tid var Charlottenlund storgård, og fra årene omkring århundredskiftet huskes navnlig de store auktioner, der holdtes på gården hvert år og samlede tilslutning fra en vid omkreds. Der var opstillet en restaurationstelt på gårdspladsen, og så bortsolgtes effekter fra skoven, landbrugsprodukter som halm og roer foruden adskilligt, som ligefrem blev hjemkøbt til denne auktion. Der må have været et godt grundlag for dette årlige bortsalg, for da gårdens udstykning blev aktuel efter verdenskrigen, protesterede mange landmænd i Kragelund med henvisning til at den store gård i sognets nordlige del altid solgte en del landbrugsprodukter, som landmændene på de lettere jorder havde brug for. For øvrigt gik Kragelund sogneråd mod udstykningen, og ikke een af Kragelunds unge var blandt de ansøgere om jord, der meldte sig.

Efter familien Riegels tid fulgte en periode med skiftende ejere, og jordarealet gik stadig ned. – Ejendoms-mæglere lå inde med gården i et par perioder, og rentabiliteten må vel have svigtet. Mod verdenskrigens slutning kom udstykningen på tale, og Charlottenlund med ca. 250 tdr. land ager og skov købt af Viborg amts udstykningsforening.

Der skulle have været 14 tdr. land til hvert brug

Af de otte landmænd, som i 1920 rykkede ind på den totalt udstykkede gård, er nu kun Morten M. Mortensen tilbage. På de øvrige syv brug bar der været i alt 21 ejerskifter, man han understreger, at det ikke er tegn på dårlig rentabilitet. Mange unge landmænd begyndte her, men flyttede senere til fædrejhemmet eller købte større ejendomme. Alt i alt tog i hvert fald de tyve herfra med noget tilovers, og den 21. rejste med lige så meget, som han kom!

Brugene kan bære sig; men Morten M. Mortensen finder dog, at de burde have været større. En del jord blev afstået til omkringboende, og udstykningsforeningens oprindelige beregning var, at der derefter skulle blive 14 tdr. land til hvert brug, men den gamle opmåling var forkert, så der kun blev 12 tdr. land til hver. Nogle år efter udstykningen fik de otte husmænd tilbudt at købe Charlottenlund skovs 60 tdr. land i fællesskab for kun 15,000 kr., og det er i dag en af Morten M. Mortensens største ærg-

relser, at hans ønske om skyndsomst at slå til ikke vandt flertal. Skoven blev derefter solgt til Hans P. Jensen, som oprettede savværk og gjorde dette i forbindelse med skovbruget til sin levevej. Hvis de otte husmandsbrug i fællesskab havde ejet og drevet skoven, ville det have været et ganske betydeligt plus til økonomien, men nu glæder det Morten Mortensen, at skoven i hvert fald drives ualmindelig dygtigt.

Selv har Morten Mortensen udvidet sit brug ved køb af 10 tdr. land eng i den tidligere Bøllingsø. Ligesom skoven blev teglværket solgt fra til selvstændig drift.

Fra nattemørk fortid til dagslys fremtid

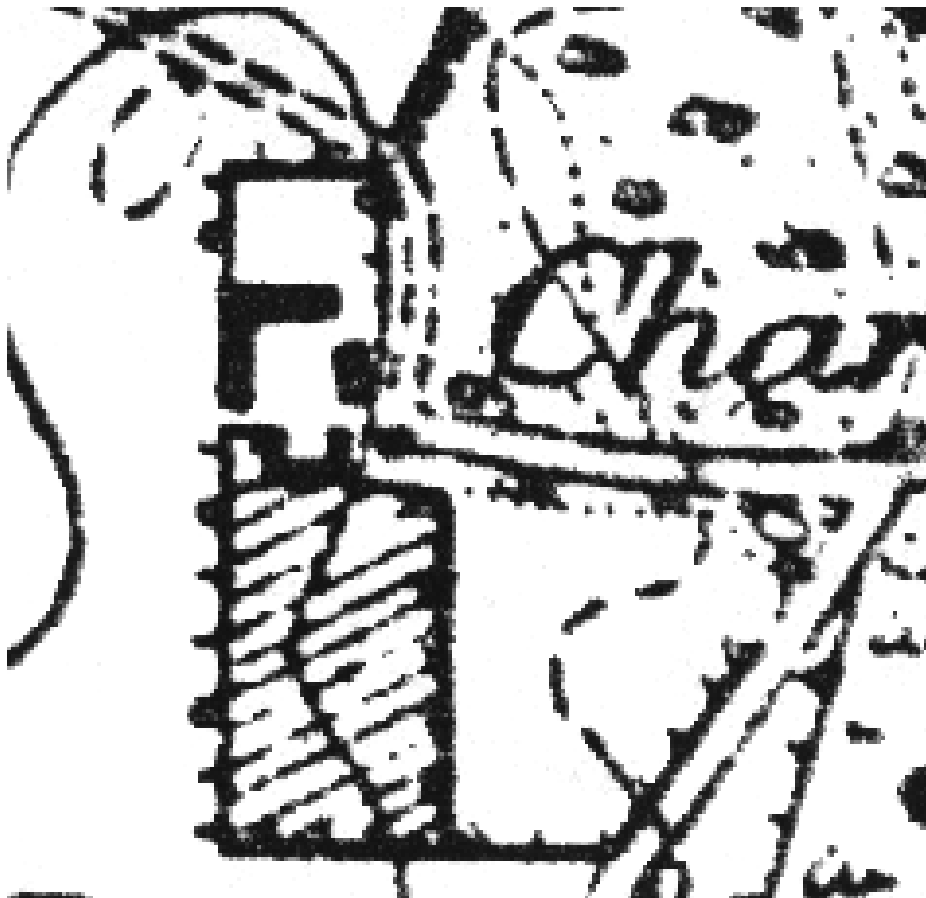
Herregårdsspøgeri på husmandsbrug! Der er noget paradoksalt over sammensætningen, og Morten Mortensen tager lige så lidt de gamle historier alvorligt, som de fleste andre i vore dage vil gøre det. Et er at høre og genfortælle overleveringerne, noget helt andet at bygge på dem og Morten Mortensen drejer hellere end gerne samtalen over på driften af statshusmandsbrugene, der er kommet i storgårdens sted. I dag ønsker alle husmænd i Charlottenlund noget mere end de 12 tdr. land, men det er svært at finde tillægsjord på en egn, hvor de større gårde er få. Lige frem ekspropriering har heller ikke hans sympati. Det ville være bedre for alle parter, om tiden løser spørgsmålene ved udviklingens egen magt. Char-

lottenlunds 36 års eksistens som husmandskoloni har trods alt, finder Morten Mortensen, støttet tanken om udstykning.

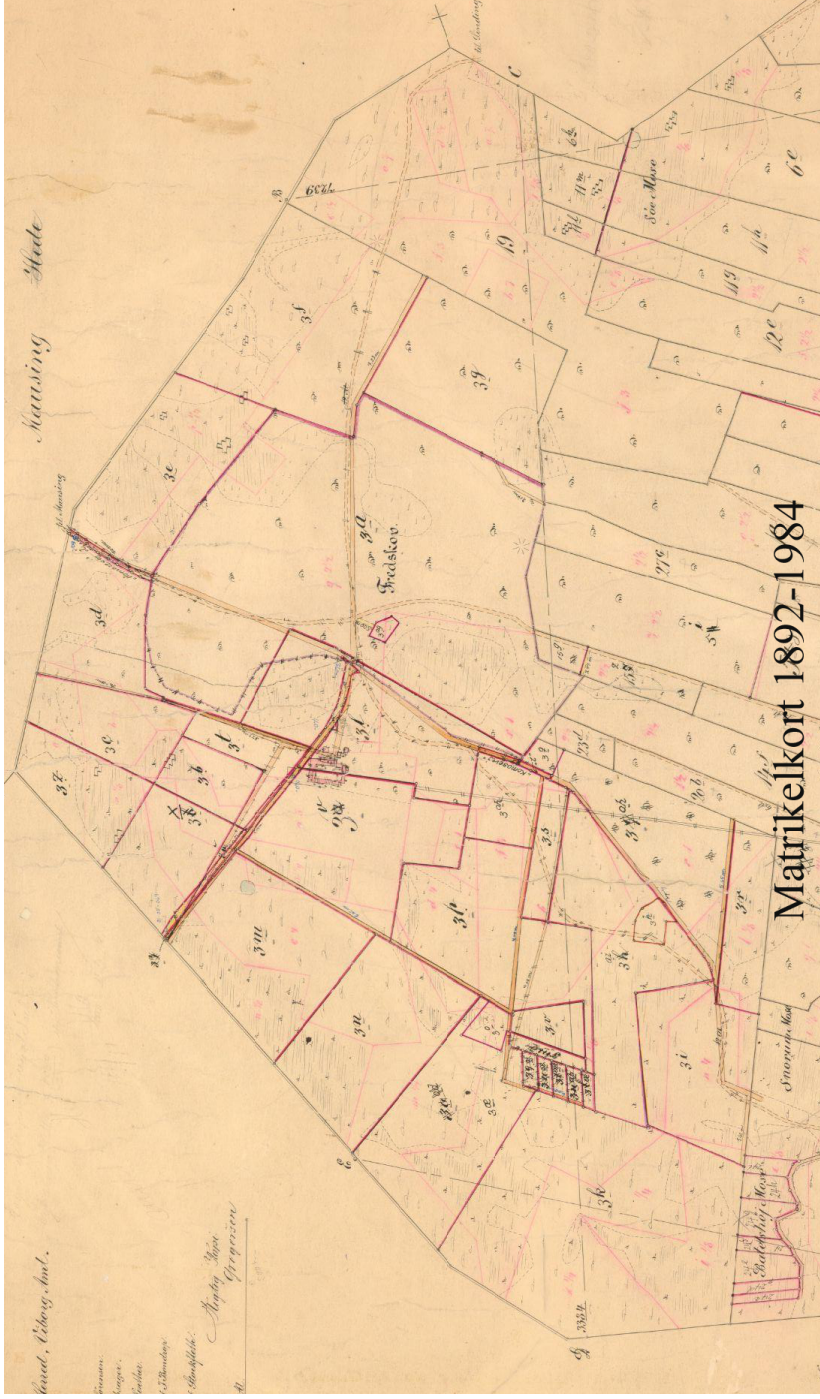
Kaptain Lunn kunne have undgået sine natlige ture i uhyggeligt selskab

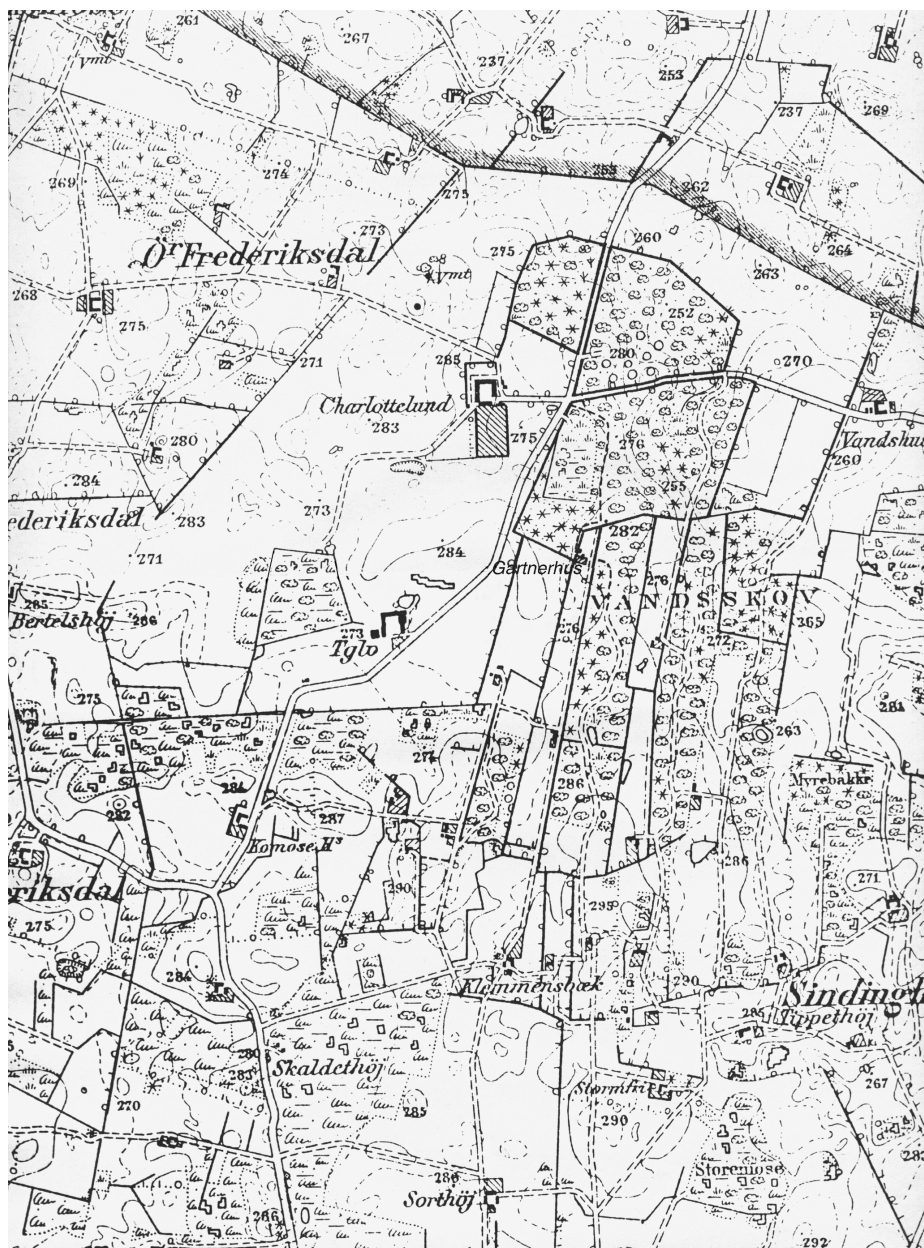
gennem Vands Skov, hvis han i levende live havde kunnet få mere ud af jorden i stedet for blot at stile efter mere jord.

F-n.

*Charlottenlund 1874, bemærk stuehuset i syd, det er den gamle med sidefløje.
Måske kopieret Charlottes hjem Lyngsbækgård hvor broderen havde bygget en
ny hovedbygning*

Charlottenlund i 1915 med teglværk og gartnerhus.

Charlottenlund Teglværk

Beliggende Komosevej 13, er helt ombygget efter brand.

I 1857 blev Charlottenlund købt med Teglværk.

I 1922? blev teglværket solgt til Niels Peter Agerholm f. i Thisted, han havde købt Sinding Teglværk i 1917 som han solgte til Agnete og Søren Pedersen.

Sønnerne Johannes og Otto Agerholm (Otto er født 1908 i Vissingbjerg) startede vognmandsforretning herfra, Johannes blev gift med Mette og byggede hus i Kragelund i 1931

og Otto blev gift med Gudrun og byggede hus i Frederiksdal i 1933, begge af sten fra Charlottenlund Teglværk.

1. marts 1935 købte Agnete og Søren Pedersen teglværket.

Søren Pedersen nedlagde teglværket under 2. verdenskrig og gav sig til at lave tørv, han drev tillige vognmandsforretning.

Teglværket ca. 1952

Teglsten fra Charlottenlund Teglværk

Otto Agerholm med sin Ford T ca. 1½ tons i 1926.

Med den kunne han hente 2 læs i Århus på en dag og for at nå det kørte han 1. læs til Høver Kro der havde en aflæsning/pakhus og læste af og kørte til Århus igen hentede en læs mere som han kørte til f. eks. Frederiksdal, hvorefter han kørte til Høver Kro og hentede første læs kørte hjem og fik læset af og så var dagen også gået.

Tørveværk vest for teglværket ca. 1913 – 18

Fra venstre: Jens Østermark, Smed Holmslykke og Niels Kellerup

Charlottenlund Savværk og Tømmerhandel

Af Otto Jensen, Charlottenlund Savværk og Tømmerhandel. Efteråret 1995.

Jeg vil begynde med at fortælle noget om mine forældre, det er dem der har lagt grundet og begyndt med savværket, vi skal noget tilbage i tiden, min far Hans Peter Jensen, eller som han blev kaldt Peter Mølle-svend, er født på en ejendom på Buskhedevej 8, den Laura Lassen har i dag, hans far hed Christian Jensen, også kaldet Christian Revsel hans tilnavn skyldes nok, at han stammede fra Refshalegård, hvor han var født, han var i familie med Jens Jensen den gamle sognefoged i Kragelund, Jens Jensen har skrevet meget af lokalhistorisk interesse om Krage-

lund, hvilket ses i Skovlovninger, han er en søn af min farfars bror, min farfar var gift 2 gange der var 2 piger i første ægteskab, hans kone døde af lungebetændelse da hun var 29 år, senere giftede han sig igen med en søster til hende, og de fik 1 datter og 3 sønner hvoraf min far var den yngste, og den gang kom de jo ud at tjene som drenge, min far var kun 11 år da han måtte ud, for at tjene til føden og klæderne, han har fortalt at manden på Ellinggård, som var meget nærig, der skulle en daglejer give 10 øre om dagen for at tærsk med plejl, men så fik han kosten og mad

Fødehjemmet Sinding Hedevej 37

med hjem til familien. Som ung havde min far flere pladser ved landbruget, men senere fik han plads på Fyn på Bra ? Mølle og Elektricitetsværk, hvor han lærte møllefaget, han har fortalt at det var en ensformig kost de fik derovre, boghvede de 6 dage om ugen , om søndagen fik de også boghvedegrød, men med sirup på, da han kom fra Fyn fik han arbejde på Grauballe Mølle og senere kom han til Vinderslev Mølle, og det er nok der, han kom til at kende min mor Ane som tjente på Mausing Vandmølle.

Hun var datter af Maren og Karl Nielsen eller Karl Vinderslev som han blev kaldt, de boede flere steder og han var også bestyrer på Fattiggården som i dag ejes af Birgit og Arndt Ginnerup, min mor har fortalt at da hun var 13 år slog lynet ned i stuehuset og den nedbrændte den 7. juli

1897, da hun var 12 år tjente hun som barnepige på gården Charlottenlund, og havde flere pladser på gårde, dengang skulle pigerne hjælpe til med alt, både inde og ude.

Min mor og far blev gift i 1904, og købte en ejendom ved Kragelund Skov, den ejes i dag af Ernst L. Jensen, der drev de landbrug, og min far fik arbejde på Kragelund Mølle og der var han i 4 år.

I 1908 fik han arbejde hos tømrer og snedker Hans Nielsen også kaldet Hans Johnsen, Hans Nielsen var af gammel håndværksslægt og havde en bror Bendix Nielsen, og de var begge dygtige håndværkere, Hans havde temperament, far har fortalt at engang de var ved at skære tømmer til hoppede saven op i Hans's tommelfinger og lavede nogle grimme ridser, da smed Hans saven ned på jor-

den og trådte den i stykker, det gjorde så godt at få det hævnnet sagde han, der var også en anden gang de var ved at rejse hus, så tabte Hans sin hammer ned i hulmuren, så smed han stemmejernet bagefter, når æ djævel har taget hammeren så kunne den også få stemmejernet..

Da han havde arbejdet hos Hans i 3 år begyndte han som selvstændig tømmer og snedker det var i 1911, ved siden af drev han landbrug og min far var med på flere husmandsrejser for at lære noget om det.

Min far var jo fremsynet og i 1913 købte han snedkerimaskiner, en kombineret tykkelseshøv, afretter og langhulsboremaskine en båndsav, fræser og slibemaskine, at det var gode maskiner ses af at vi bruger dem endnu, han lavede en træhus til værksted og maskiner, og byggede nyt stuehus, han havde meget at lave i årene der gik, og han lavede flere større opgaver, bl.a. præsteboligen i Kragelund og den store lade ved Bøllingsøgård, Stenholt Skole m.m..

I 1920 blev gården Charlottenlund udstykket den var ret stor og havde teglværk, gartneri og smedje, der blev 11 statshusmandsbrug med 11 - 12 tdr. land til hver, foruden blev der solgt jord til Svanelyst, Kr. Eriksen, Andreas Jensen (Rask) og Vand-skovgård ca. 15 tdr. land.

Skoven der hørte til Charlottenlund kunne udstyknings-foreningen ikke sælge og lå med den i 2 år, i 1922 købte min far den så for 16.500 kr., skoven er på knap 53 tdr. land, Niels

Kjellerup som havde haft Charlottenlund, havde været hård ved skoven, og fældet meget træ under krigen 1914 - 18, min far plantede 25 - 30 tdr. land med rødgran de første år. Efter han havde købt skoven stillede han en tømmer sav af træ op på stolper, hvor savværket ligger i dag, han lavede den selv, og til drivkraft købte han en petroleumsmotor med glødehoved og svinghjul, den var vanskelig at starte.

Da Sinding Mølle skulle nedlægges helt fjernes købte han den og af materialerne derfra byggede han værksted og maskinhus, tømmer saven blev også udskiftet med en af jern, som jo var meget mere stabil.

I mange år cyklede de gennem skoven, og savede tømmer op til eget brug samt salg til private + opskæring for fremmede kunder, i 1924 købte han en brugt bloksav af en karetmager i Brovst, den har vi også endnu, det var til at skære løvtræ til planker, især krumt egetræ, som blev skåret op i de mål som bådebyggerne ville have det, de kom jo gerne med skabeloner, så træet havde den rette krumning, og det blev mest brugt til fiskerkutter.

I 1930 byggede han så stuehus, kostald og lagerhus, stuehuset var med fuld kælder det var ikke almindelig på den tid, det kostede ca. 8.500 kr. for det hele, men det var også meget dårlige tider, men de lavede også meget af det selv, min bror Karl lavede vinduer, døre, trapper m. m. og min bror Aksel gravede grunden ud,

På disse maskiner er der lavet meget snedkerarbejde siden 1913, blandt andet mange vinduer og døre.

men vi havde kun petroleumslamper og fik først elektrisk lys i 1937, der var lavet brønd i kælderen med sugepumpe og en pumpe i kostalden, automatisk vandværk, toilet og badeværelse fik vi først i 1949.

Foruden det daglige arbejde, havde min far også flere kommunale opgaver, han var medlem af sognerådet i 2 perioder 1927-31 og 1937-41, formand for skolekommissionen 1931-43 samt formand for bygningkommissionen i 15 år.

Min mor havde også meget at se til i det daglige, vi var jo gerne 8 -10 der skulle have kost og logi. Landbruget skulle også passes der var 9 tdr. land som blev dyrket, det var gl. skov og mose, som var blevet drænet og kultiveret vi havde gerne 4 køer, 2 heste + grise.

Far fæstede gerne en karl til at passe landbruget samt hjælpe til med forskellige arbejder bl. a. køre træ fra skoven.

Vi save meget bøg op i planker, og når de var tørre, de skulle gerne ligge i lige så mange år som de var tykke i tommer, så blev de lavet i fælde, kæpstokke og akselstokke til trævogne, det blev gerne solgt til karetmagerne i omegnen.

Der var lavet 2 værkstedsrum i kælderen under stuehuset, og om vinteren stod vi og lavede hammelstokke, svingler og stænger m. m. som så blev solgt efterhånden som der blev brug for det.

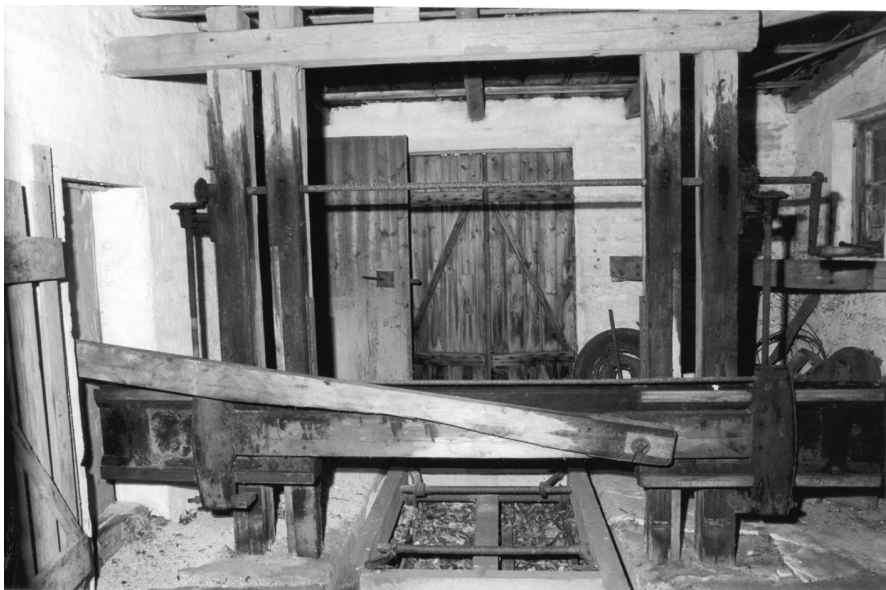
I 1939 kom krigen og i 1940 blev vi besat af tyskerne, det lavede jo om på meget, alting blev rationeret også

træ og brædder, vi fik en lille tilde-
ling af fyrbrædder og planker, som slet ikke kunne slå til, men tørveværkerne havde fortrin og fik en god tildeling og vi havde meget at lave til tørveværkerne, der blev fældet mange hvidgranshegn som vi savede i sveller til spor i mosen, og der blev lavet mange tusinde, også vogne til at køre pressetørv ud på blev der lavet, det var også i de år at der blev lavet mange træsiloer til landbruget, så de kunne lave ensilage til dyrene. Som ung havde jeg flere pladser ved landbruget, men det opgav jeg og kom hjem for at arbejde på savværket og var også tit med min bror Karl ude for at lave tømmerarbejde, det lærte jeg jo meget ved, i 1945 efter krigens slutning blev jeg indkaldt for at aftjene min værnepligt, og skulle møde på Jægersborg kasserne den 6. Nov. kl. 12.00 rekrutttiden var hård, men en oplevelse var det og jeg fik kørekort til både motorcykel og bil derinde og kom til at køre som ordens for generalstabens efterrettingssektion.

Efter soldatertiden ville jeg prøve at læse til bygningskonstruktør, og gik på Odense Teknikum vinteren 1946 til ½ års aspirantklasse, dem der havde studenter- eller præliminæreksamen kunne begynde uden aspirantklassen om foråret, det ville tage 3 hele år, eller 6 vintre, og det syntes jeg det var for lang tid, men jeg fik aspirantklassen og var så hjemme sommeren efter, næste vinter tog jeg så på Ollerup håndværkerskole, hvor Mindedal Rasmussen var forstander,

Tømmersaven.

Bloksaven der blev købt brugt i 1924.

det var en god skole hvor jeg lærte meget.

Gymnastikskolen lå på modsatte side af vejen, men den var meget medtaget, tyskerne havde jo haft den under krigen og var meget ødelagt.

Efter Ollerup kom jeg hjem for at hjælpe på savværket, vi var 2 der savede hele tiden, både vores eget træ og for fremmede, min far passede kontoret og snakkede med kunderne for som han sagde, det var en dårlig virksomhed, der ikke kunne føde 1 dovent menneske, men han lavede meget og holdt orden på kontorarbejdet.

I 1959 blev landbruget nedlagt og jorden udlejet til vores nabo, vi gik mere over til at få vinduer og døre fra fabrik også gitterspær, i det hele taget blev det handel med færdige produkter fra fabrik.

I 1962 døde min far 81 år gammel og jeg kom til at stå for den daglige drift, og det blev en travlt tid i 60'erne blev der bygget meget. I 1962 fik vi leveringen af materiale til Skægkær skole, vi leverede for 165.000 kr., og det var meget på den tid.

For at lette arbejdet, købte jeg i 1968 en løbekran så vi kunne løfte stammerne op på savbordet før rullede vi jo dem op med håndkraft, jeg købte også 2 pendulslibemaskiner, til at hænge over savene, det er meget hurtigere at file klingerne med dem, før filede vi dem med hånden og fil. I 1969 overtog jeg savværket, min mor døde i 1970, hun blev 86 år.

Der var meget at lave og omsætningen steg hvert år, jeg købte også en

truck som jo er en stor hjælp i det daglige med af og pålæsning.

I 1990 købte jeg en ny transportabel bloksav med slibemaskine, den var ret dyr, men god til at skære løvtræstammer i planker og brædder m. m., den kan tage stammer i med over 1 m. i diameter, og større er de jo sjældent, i disse år med elmesyge, skærer jeg mange elmetræer op i tykkelser som folk vil have dem. I de senere år har jeg trappet en del ned med arbejdet, i 1990 fik jeg en ny hofte som fungerer godt.

Skoven er jo på godt 52 tdr. land.

Hvoraf de 2/3 er rødgran, i den sidste 1/3 er det bøg og eg mest bøg, denne del er den ældste, og mange af træerne er sikkert 150 - 200 år gamle, stammerne er ikke så pæne og slanke, da de sikkert ikke er blevet plantet, men kommet fra rodsrud samt selvsåning af frø, i gammel tid fældede de jo bare træerne, men sørgede ikke for at få plantet igen, og blev nok også stjålet meget træ i skoven i gammel tid.

I løvskoven er der mange savgrave, det vil sige når de i gammel tid skulle save løvstammer i planker, så gravede de en grav, så der var god plads til en mand og så skubbede de stammerne hen over, og så var der en mand foroven og en i graven, og så stod de og trak en stødtandet sav gennem stammen, og kunne lave planke og brædder, jeg vil tro vi har en 4 - 5 sådanne grave, men der har sikkert været flere. I gammel tid var der jo også stude drift og i Vands

Gravhøj i skoven

skov som den hed på den tid, blev brugt til ophold for disse, og det har nok også været hård ved skoven.

I 1981 havde vi en storm, og der væltede en 20 - 25 tdr. land rødgran, og det var det meste af det min far havde plantet 1923 - 24, de fleste var væltet med roden, og det hele lå på kryds og tværs, så det var et stort stykke arbejde at få ryddet op og få plantet igen med rødgran, jeg har ikke plantet norman og nobilis, jeg overvejede det, men der er meget pasning af dem, så det opgav jeg.

I den tid hvor vi savede meget træ op, kunne træet fra skoven ikke slå til, så min far købte meget træ fra omegnen, jeg kan huske at han købte egetræ af pastor Lidegård, dengang hørte det skoven kunne give af indtægt jo med i lønnen til præsten, og når så træet var målt op kom Lidegård herind for at aftale prisen med min far, det tog gerne en hel formiddag inden de blev enige. I præstesko-ven stod der en stor bøg som blev kaldt kongebøgen, den blev fældet under krigen af Peter Hull Hansen og hans svoger Aksel Henriksen, jeg

Stor knude på træ

kan ikke huske hvor mange rumme-
ter der blev af den, men vist c. 35 og
det var mange.

Tømmer, jeg skulle også sige noget
om tømmer og til det anvendes først
og fremmest nåletræ, mest gran og
fyr, men også pitchpine og andet
nåletræ fra udlandet, vi importere
meget fyr og gran fra Sverige og
Finland.

I gammel tid var målene gerne i fod
og alen, og tømmeret købtes i kubik-
fod, i dag er det m/m og kubikmeter.
Tømmeret bliver gerne skovet om
vinteren, der er jo ikke så meget saft
i tømmeret om vinteren, men jeg tror
nu ikke det gør den store forskel,

vellageret tømmer bør ikke have
over 18 % fugtighed.

Det er let at finde træets fugtighed
man skærer en lille stykke af træet
vejer det evt. på en brevvægt, tørrer
det op en radiator til det ikke svinder
mere, forskellen mellem den først og
den sidste vægt udgør fugtindholdet,
som så kan omregnes i %.

Tømmeret fås i dimissioner fra
75x75, 75x100, 100x100 m/m op til
1000x1000 m/m. Heltømmer er hvor
man har brugt hele stammens midter-
del, halvtømmer fås ved at flække
heltømmer på langs. Fuldtømmer er
væsentlig dyrere, da det giver større
spild ved opskæringen, almindelig
tømmer skal i almindelighed være
fuldkantet mindst 1/3 af længden, og
bomkantens bredde i topenden, må
højst være 1/3 af sidens mast, for at
skære brædder, kanter vi gerne træet
på 3 sider på tømmerens saven, og skæ-
rer så i tykkelser på bræddesaven, til
møbler bruger vi at spejlskære træet,
det vil sige krydsskærer fra midten.

Ejendomme efter udstykningen i 1922 - 23

Datoerne er den dag ejendommene de er tilskødet

Charlottenlundvej 23 - 25

Matr. 3a Kragelund By Hovedgården

	Charlotte og Mathias Hansen Lunn (død 1811). Johs Lundsgård for 15.000 rdl.
1811	
1816	F. C. Pape (6 tdr. hartkorn)
1816	J Årslev
1816	Niels Severin Munck født 1760 død 17/1 1837 i Charlottenlund sabeth Hansdatter født 1762 død 29/4 1830 i Charlottenlund
1824	Erik Hansen for 830 rbd. sølv
?1831	(Niels S. Munck s søn) Søren Ancher. Munck født 1798 død 1831 gift i Kragelund Kirke 10/11 1831, Ane Marie C. Christensdatter Funder, død 17/4 1887 i Sejling.
26/9 1843	Peder Christian Christensen for 8300 rdl.
1852	Charlottenlund takseret til 25.000 rdl
1856	Øster Frederiksdal er tilkøbt for 2850 rdl
29/10 1857	N. J. Selmer (død 1884) for 39.000 rdl. matr. nr. 3a hartkorn teglværk og 1 bondegård 4b Øster Frederiksdal 0-7-3-0
24/10 1862	Jørgen Fr. Martin Haugsted
21/6 1874	kbmd. Jens Jørgensen, Århus og grd. Christen Jørgensen f.
1/10 1888	kbmd. Jens Jørgensen
1894	mageskifte til Fr. V. Riegels (død 1904)
17/12 1904	forfagter Jens Johannes Hesselund for 105.000 kr.
21/3 1913	Niels Kellerup
1917 ?	solgt til Viborg Amts Husmandsforenings Udstykningsforening
29/2 1923	Husmandsforenings Udstykningsforening for Viborg Amt
10/4 1923	Skoven til Hans Peter Jensen.

Charlottenlundvej 19

Matr. 3g Kragelund By Mark SØ for skoven tilhører Vesterled 35a Singing 6,4 ha

Charlottenlundvej 26 ?

Matr. 3f Kragelund By mark NØ for skoven Vandskovgård 19a Kragelund 8,7 ha

Niels Poulsen

Kristen Jensen

5/6 1963 Christian Velling

14/4 2011 Martin Johannes Poulsen

Charlottenlundvej 21

Matr. 3ag Kragelund By ny hus I skoven

Ane Jensen

24/7 1968 Edith og Otto Jensen (Møllesvend)

8/4 2002 Hanne og Børge Holm

Charlottenlundvej 23b

Matr. 3ac Kragelund By

3/6 1954 Charlottenlund Andels Frysehus

Charlottenlundvej 23

Matr. 3l Kragelund By østre ende af hovedbygning fra 1887

1922 Bertel Larsen

23/8 1928 Kristian Peder Laursen

11/10 1937 Jens Peder Hall Villumsen Jensen

4/11 1946 Anna og Peder Vindum

5/1 1998

10/9 2003 Martin Poulsen

8/11 2006 Tine Kryger Holch

10/10 2012 Energinet.dk

Charlottenlundvej 25

Matr. 3v Kragelund By vestre ende af hovedbygning fra 1887

1922 Frederik Jensen

9/2 1926 Valdermar Andersen

8/4 1926 Morten Mortensen

28/5 1973 Karen Klemmensrod

12/9 1994 Helle Algren og Søren Smedegaard

Charlottenlundvej 28

Matr. 3a Kragelund By Savværk og skoven

10/4 1923 Ane og Peter Jensen (møllesvend)

9/3 1962 Ane Helene Jensen skifte

6/8 1970 Otto Erik Jensen (møllesvend)

23/3 2002 Jette Jensen Sørensen

Charlottenlundvej 29

Matr. 3o Kragelund By

13/1 1923 Jens Pallesen Pedersen

11/7 1923 Ludvig Marius Andersen

25/4 1927 Jens Pedersen Jensen (Fønbo)

1947 Peder Laurits Nielsen (Konrad)

1964 Vilhelm Nielsen (bygningerne)

1964 Hans Andersen (jorden)

1964 ? og Ingrid

4/7 1975 Ingrid Rasmussen (Wihlstrand)

24/7 2007

19/5 2011 Energinet.dk

Charlottenlundvej 30

Matr. 3b + 3c + 3t Kragelund By

24/2 1923 Morten Marius Mortensen

9/4 1926 Johannes Andersen Hønholt

30/4 1932 Kristian Holmberg Poulsen

15/9 1983 Martin Poulsen

10/1 2012 Energinet.dk, bygningerne fjernet for højspænding

Charlottenlundvej 31

Matr. 3n Kragelund By

24/2 1923 Anders Konradsen

9/9 1924 Aksel Jensen (Fønbo)

21/12 1928 Marinus Mortensen

10/9 1934 Jens Rasmussen

11/1 1939 Aksel Jensen (Fønbo)

14/8 1969 Vagner Mortensen

Charlottenlundvej 32 tillagt**Matr. 3z + x + v Kragelund By mark 2,7 + 2,8 + 0,09 = 5,5 ha 10/4**

24/2 1923 Erik Christian Eriksen

14/8 1954 Holger Eriksen

16/11 1981 Tove Ginnerup

25/8 1989 Carl Villum Ginnerup

Der var fælles vandværk på denne mark nu nedlagt

Tidlige vandværk for gården

Charlottenlundvej 33**Matr. 3m Kragelund By**

1922 Chr. F. Christensen

23/3 1926 Laurids Jacob Kristiansen

8/10 1937 Peder Anker Andersen

9/12 1947 Ejnar Kristian Eriksen

19/11 1958 Rita og Aage Smedegaard Marquard

17/5 1991 Vagner Mortensen

Komosevej 11**Matr. 3i 3r Kragelund By**

med statslån 1914 (bygget)

30/3 1914 Peder Jensen, vognmand og statshusmand (Pe gris, fordi han kørte grise til Andelsslagteriet)

+3r 24/2 1923

8/6 1928 Peder Anders Jensen,

21/12 1928 Aksel Jensen (Fønbo)

11/1 1939 Jens Rasmussen

22/1 1944 Hans Nielsen

5/11 1975 Arne Nielsen

12/9 2007 Tanja og Pav Almtoft

Komosevej 13

Matr. 3s (h) Kragelund By Teglværk

Charlottenlund oprettet før 1857

Niels Kjellerup

27/12 1921 Niels Peter Agerholm vedr. 3h + V. Christianshøj 4d

24/3 1923 Niels Peter Agerholm

4/2 1935 Agnete og Alfred Søren Petersen efter endelig tvangsauktion

13/8 1976 Hanne Kristensen

6/12 1979 Jens Larsen

5/9 1983 Hans Christian Skov Nielsen

17/2 1987 Vivi og Jens Thomsen

Komosevej 10

Matr. 3q Kragelund By

24/2 1923 Mikael Hedegaard

27/12 1933 Albert Henry Madsen, købt efter tvangsauktion for 13.400 kr.
(gæld 23.380 Kr.)

11/7 1977 Tage Kongsgaard Jacobsen

12/3 1991 Lillian Møller Sørensen og Ib Sørensen

17/10 2003 Bjørg Marie Märcher Jensen og Thomas Märcher Jensen

Komosevej 14

Matr. 15g Kragelund By Gartnerhuset solgt fra Charlottenlund 31/5 1913

Charlottenlund

1913 Julius Martinus Mogensen

Knud Christensen FT1925

Niels Hedegaard

Ellen Andersen

Jacob Pedersen (snild) huset brændte

17/5 1989 Anna Rohde og Bjarne Jensen

Komosevej 15

Matr. 3p 3s 3æ 3ø Kragelund By

senere tillagt 3p 3ai 3ak u. 3æ i 1965 3aa 3ab 3ad 3æ 3af

24/2 1923 Anders P. Märcher

7/5 1924 Sigvald Andersen

1962 Hans Andersen

11/7 1971 Knud Wolfgang Lund

19/8 1976 Jens Benner Larsen

Komosevej 20

Matr. 3e Kragelund By mark NNØ for skoven 5,4 ha

1923 Andreas Jensen

Johannes Katballe

Ruth Katballe

5/1 1979 Jens Jørgen Sørensen

Jens Benner Larsen

Komosevej 21

Matr. 3d Kragelund By mark nord for skoven 3,5 ha

30/9 1918 Andreas Jensen/ Søren Jensen

9/4 1940 Carl Andersen

6/4 1947 Karl Ejnar Katballe/Johannes Katballe

17/2 1949 Johannes Katballe

9/3 1978 Ruth Katballe

29/9 1993 Karl Erik Knudsen

Matr. 3d 3k Kragelund By mark vestre del, tillagt 1A Middel Frederiksdal Svanelyst

1923 14,6 Ha

I 1923 boede der en Jens Knudsen der fik vand fra Charlottenlund vandværk, men hvor?

Charlottenlundvej 31 der er en af ejendommene fra udstykningen

Kragelund By's Udskiftning 1791

Vore gamle Landsbyer, saaledes som de henlaa ved Udskiftningen af Fællesskabet i Slutningen af det 18. Aarhundrede, fremviser flere forskellige Tilstande og Forhold, der uden gennemgribende forandringer har holdt sig gennem Middelalderen og kan føres tilbage til, Bosættelsen i Oldtiden. Flere af de Mænd, der havde med Udskiftningen at gøre (jeg skal saaledes nævne »Gulddaasen«s omstridte Forfatter Chr. Olufsen), havde et aabent øje for de gamle interessante Former, under hvilke Fællesdriften af Bymarken foregik, ogsaa de udviklede Ejendomsforhold, der under lovbundne Vedtægter havde Aartusinders Hævd bag sig. Hver Gaard i Byen havde sin Toft, og som vi senere skal se, er disse det centrale i hele Byens Anlæg. Efter Tofternes Størrelse tager Bymændene Lod i den udenfor Tofterne beliggende fælles Bymark. En stor Toft tager en større, og en lille Toft tager en mindre Andel. Tofterne var Odels Jord, og Gaarden privat Ejendom. Dette Forhold peger hen paa, at oprindelig var Landsbyens Areal ikke større end den Jord, der laa i Tofterne. Heraf kan man maaske slutte, at vore Forfædre paa Bosættelsestiden var et Normadefolk, hvis Hovedhverv har været Kvæghold, maaske endnu tidligere Jagt og Fiskeri.

Da Landsbyen grundlagdes, synes saaledes Gaardene ikke at have haft mere Jord under Dyrkning med Korn

end den, der fandtes i Tofterne. Den Jord, der laa indenfor Tofterne, den senere fælles Bymark, synes oprindelig at have været Græsgange for store Kvæghjorde, indtil Udviklingen gennem Aarhundreders Løb førte til, at de fælles Græsgange indenfor Tofterne ogsaa efterhaanden toges ind til Dyrkning af Korn.

Ved Landsbyens Grundlæggelse kan der ikke paavises nogen Sammenhæng mellem det Folk, der opkastede Gravhøjene, og det, der grundlagde de ældste Landsbyer.

De Byer, der har Endelsen »ing«, anses i Almindelighed for de ældste, da de heri forekommende korte Forledsnavne vanskelig lader sig tyde med det nuværende Sprog.

Ved Bosættelsen var der sandsynligvis en fri og en ufri Stand, Adelsstanden og Trællestaden, og der er ingen Tvivl om, at det kun er de adelskaarne Mænd, der har taget Botofterne i Besiddelse. Disse Odelsbønder sank i Middelalderens Slutning som Fæstebønder ned i en Slags Trællestad med paafølgende Stavnsbaand og Hoveri.

I Kragelund By fandtes der paa Udstykningstiden to Selvejergaarde, og ifølge Jordebogen 1661 var der den Gang tre. Bønder, der boede paa disse Gaarde, havde deres Odelsret fra Oldtiden, og paa de Rigsdage, som Kongerne i sin Tid sammenkaldte, havde Selvejerne i en Landsby Ret til at give Møde sammen med Borger-

standen og Adelen.

I forhistorisk Tid laa Kongsgaarden i Landsbyerne. Ogsaa vore ældste Adelsslægter - i Modsætning til den indkaldte yngre tyske Adel - er udgaaet fra vore Landsbyer. Gennem vore ældste Folkeviser faar vi et Indblik i disse Forhold i Middelalderen. »Ridderborgen« er ofte kun Storgaarden i Landsbyen. Lige- som Rigsmaalet er vokset frem af Folkemaalet, saaledes er den gamle Landsby Adelsstandens Vugge.

Fra de ældste Tider ligger den Tanke til Grund for Besiddelse af Jorden, at Jorden er mere Slægtens, familiens, end den enkeltes. Saaledes har det været i Asiens Kulturlande fpr Aartusinder siden. Den samme Grundtanke laa til Grund for Brugen og Besiddelsen af Jorden her i Danmark. og træder tydelig frem i Landsbyernes Samfundsordning paa Udskiftningens Tid.

Hvor udviklet Landsbyernes Fællesskab af Jorden var, fremgaar af følgende: En Gaard i Aidt, Houlbjerg Herred, havde sin Mark og sine Agre paa mange forskellige Steder. Den havde 91 Agre, disse laa i 34 forskellige Folde eller Blokke og i det hele adskildt paa 87 Steder. Det var selvfølgelig meget besværlig, men havde den Fordel, at god og daarlig Jord blev ligelig fordelt.

Først ved Udskiftningen ophævedes den fælles Fædrift, der havde vedvaret siden Oldtiden. Der var ikke møre Brug for Byhyrden og Oldermænden. Nye Tider begyndte at bryde frem.

Jordernes Udskiftning.

Af hvad, som er passeret ved et Aastedsmøde i Kragelund, angaaende sammes Udskiftning af Fællesskab, lyder Beskrivelsen saaledes: Anno 1791 den 30. Maj blev paa Ordre fra Kammerherre og Amtmand von Pentz i Randers, efter foregaaende Landinspektør Sørensens Rekvisition om velbemeldte Hr. Amtmandens Foranstaltning til et Aastedsmøde angaaende Kragelund Byes Udskiftning, holdt et Landvæsenmøde her i Kragelund af Landvæsenkommissionen og Koloniforvalter Gjørup af Viborg, paa Hr. Kammerherre Pentz Vegne, ifølge hans Cirkulære af 24. Maj 1791, og af Landvæsenkommissionen, Hr. Etatsraad Steensert til Aunsbjerg og Hr. Hastrup til Vester Keilstrup, som til dette Mødes Overværelse var formaaet ved Hr. Kammerherre Pentz Pro Memoria af 20. Maj d. A., hvad da passerede som følger: Hr. Kammerherre og; Amtmand von Pentz, i det foregaaende berørte Konstitution for Gjørup til at overvære mødet paa hans Vegne, blev oplæst og taget til Efterfølgelse under Nr. 1. Videre blev Hr. Kammerherrens Pro Memoria af 20. Maj oplæst til Hr. Hastrup om at tiltræde Kommissionen som Landvæsenkommissær, til den Ende han og var mødt. Men da han var en Svigersøn af en af Lodsejerne i den udskiftede By, nemlig Hr. Kammerraad Lund til Sejlgaard, maatte Kommissionen, ved samtlige tilstedeværende Lodsere, først fornemme, om de havde

noget at indvende imod, at Hr. Hastrup, som var beslægtet med Hr. Kammerraad Lund, som Landvæsenkommisær overværede dette Møde. Hvortil de samtlig erklærede, at de intet havde derimod, men ligefuldt agnocerede Memoria blev taget til Følge. Nr. 2: Videre fremlagdes Hr. Kammerherre von Pentz Indkaldelse til dette Møde, Dato 20. Maj 1791, med Paategning forsynet af samtlige Lodsejere, Hr. Kaptain Lunn til Charlottenlund, Hr. Kammerraad Lund til Sejlgaard, Hr. Aabo i Kragelund, Selvejerne Ole Nielsen og Peder Klode ibdm, saa og for alle Jordbrugerne i Kragelund, som var her til Stede. Indkaldelsen blev taget til Følge under Nr. 3.

Da i denne, af Hr. Kammerherre Pentz paa Landinspektørens Rekvisition udstedte Indkaldelse, ikke var indkaldt de tilgrænsende Lodsejere, ej heller nogen af samme var mødt, saa maatte Kommissionen forespørge, om de udvendige Skel for den næst tilstødende By var bragt i Rigtighed, bestemt og uden Disput.

Hvortil Landinspektør Sørensen svarede, at han havde opmaalt Marken, ved hvilken Opmaaling han overalt af vedkommende var forevist rigtig satte Skel, omkring ved Marken, hvorom ingen Tvivl til deres Rigtighed er yttret eller anmeldt af nogen, saa herom ingen Disput kan være; hvilket og samtlige Lodsejere i Kragelund nu ved Forsætningen ligeledes erklærede. Dernæst dikterede Landinspektør Sørensen sin Plan mundtlig for Kommissionen, hvor-

ved den kom under Betragtning.

Pro Primo: Stykket med saakaldte Troslev Mark, den Part deraf, som tilhører Kammerraad Lund og bringes af hans Bønder i Funder Kirke. Gaarde udlægges ham af Agerjorden og Heden ved Elling Hede, hvor Elling Møllevej løber ud af det sønderste Hjørne af Kragelund Mark, en halv Part, og Linjen drages omtrent i Øster og Vester. Saaledes tilhører C. R. Lunn, som bekvem mest kan være, saa at derfor faaes Vederlag efter Taksation, hvormed alle Lodsejere og Kaptain Lunns Fæstebønder erklærede sig tilfreds.

I Henseende til de faa udgaade Riis Enge paa bemeldte Stykke, hvoraf den halve Part tilhører Kammerraad Lund, da forbeholdes han Ret til at hugge den bort, saa snart han finder for godt, og ej senest inden tredie Aar fra Dato af.

Selvejeren Peder Klode tildeltes sin Ager og Hede saaledes, beholder sin Toft som forhen, tildeles sin Agerjord øst for Præstens Toft, nemlig den nordre Ende af Konghus Agrene, Baunehøj Ager og videre i Sønder saa langt behøves. Hans Hedelod tildeltes ham Norden og østen bemeldte Agerlod, saaledes at Sinding Vej, som gaar tæt Sonden Sinding Højagre og videre i øst Norden Bording Mose, bliver den nordre Skel linje, indtil den drages fra Vejen i øster til det vestre Skel i Bording Mose, hvorfra han faar i Sønder saavidt behøves.

Selvejeren Ole Nielsen beholder sin

Toft som forhen, tildeles sin Agerlad Sønden for sidstnævntes Lod, østen ud for Kirke Bolets Toft, over Konghus og Sejling Dam-Agre, Damfaller og Boelshøj Agre i Sønder saavidt behøves, østen derfor tildeles ham hans Hedelod, og i Sønder saavidt behøves.

Kirke Bolet beholder sin Toft som forhen, tildeles sin Agerlod Sønden sidstnævntes Lod, i Sønder saavidt behøves og paa samme Steder, samt Boelshøj Ager. øst derfor tildeles Bolet en Hedelod, og imod Sønder, saavidt behøves.

Præsten, Hr. Aaboe, for Præstegaarden beholder sine Tofter som forhen, tildeles sin Agerlod Sønden sidstnævnte Lod, nemlig de søndre Ender af Konghus og Sejling Dams-Agre, samt af store og lille Møllemoes Agre, saavidt behøves, saaledes at den søndre Skellinje til den søndre Ende af Sejling Dam, hvorfra den drages i Sydøst eller Sønder ved Møllemoes Agre til Stakels Dal, saaledes at den kan faa sin Andel i østen, og Sydøst for tildeles Præstegaarden sin Hedelod. Den Eng østen i Kragelund Dam, som forhen har tilhørt Præstegaarden, tildeles igen samme, og Kirke Bolet, saavidt hvers Lod derpaa støder mod Vest i Linje omtrent med den østre Side af Præstegaardens og Kirke Bolets Tofter til Overgaard Vej, og Distancen fra Overgaard Vej til det nordøstre Hjørne af Præstegaardens Toft, deles til Propasfanalitea bened for de nu beskrevne fire Lodder, som derpaa støder, hvorfra Skellinjen drages i øster mel-

lem Lodderne, som før er meldt.

Kaptain Lunn paa Charlottenlund, for sit indbringende 3 Tdr. Hartkorn af Kragelund Byes Ejendomme, tildeles for sin Ager, Eng, Hede, Part af fælles Buskskov og Skov, saavel for de 3 Tdr. Hal:tkorn som desalt under et, saaledes uden tilkøbte Ejendoms-skifter, omkring Gaarden Charlottenlund.

Ved Skelstenene Vesten i Bertelshøj Mose begynder Skellinjen, drages derfra i øster over Snorum Mose og i Knuds Mose lige efter den i Skoven, øst for Mosen, huggede Opmaalingslinje, indtil bemeldte Skellinje støder paa den saakaldte Kaptains nye Vej. Derfra drages Linje i Nord over den vestre Side af Sønder Palles Mose i Linje efter det sydøstre Hjørne af Gærdet i nordre Palles Mose indtil den i nordre Side af Sønder Palles Mose, hvor der drives et fast Punkt, hvorfra Linjen drages i Nordøst, saaledes at denne Lod kan faa sin Andel, som før er meldt, følgelig bliver den nordøstre eller østre Ende af Skellinjen, hvor den støder paa Markskellet, bevægelig efter Omstændighederne. Da det allerede er sildig paa Aftenen, og Natten trænger paa, kunde intet videre med Forretningen foretages, da samtlige Lodsejere og paagældende havde vedtaget at indrette sig. Denne Dags Forretning blev imidlertid med Underskrifter bekræftet. Kommissionen Stedet ut Supra. Paa Hr. Kammerherre og Amtmand Pentz Vegne skrev M. Gjørup, Steensen, Hastrup, M. H. Lunn, J. Lund, P. Aaboe Sørensen,

Ole Nielsen, Peder Klode, begge Selvejere, som Fæstere og Jordliggere skrev paa egne og de øvriges Vegne Knud Petersen og Niels Smed.

Efter Vedtægt af de tilstedeværende, Landvæsenkommissionen og alle øvrige respektives Vedkommende, saavel Lodsejere, som Hr. Kaptain Lunn's Fæstebønder i Kragelund, blev dette Landvæsenmøde til Kragelund Byes Udskiftning i Dag, den 31. Maj 1791, konstineret og først taget under Ventitation.

Planen til Kragelund Skovs Udskiftning, der i Forvejen mundtlig af Landinspektør Sørensen blev demonstreret for Kommissionen saaledes: Vands Skov angaaende, som ligger Norden Gærdet og af Vedkommende bruges til Slaa og Græsning, skiftes saaledes: Præstegaarden, som har sit Skovskifte samlet paa et Sted, beholder samme, ligesom det hidtil har været. Selvejerne Ole Nielsen og Peder Klode tildeles for deres Skovskifter paa et Sted, nemlig i Sønder Vands, fra den vestre Side af Præstegaardens Skovskifte til den vestre Side af Peder Klodes Vandkærs Skifte, og skulde det være for meget, skæres fra den nordre Ende, men om for lidt, da lægges til langs med den vestre Side af Peder Klodes Vandkærs Skifte. Af dette nævnte faar Ole Nielsen sin Part af den østre Side Vesten Præstegaardens Skifte, og Peder Klode den vestre Side. De nye dragne Skellinjer drages i Linjer fra Gærdet til nordre Vands eller hvor Lodderne som meldt maatte støde. Men Skellene ved bemeldte Præste-

gaardens Skovskifte bliver uforandret.

Præstegaarden og bemeldte to Selvejere beholder deres Anpart af Fælles, sønden for de anmeldte Skovskifter.

Det lidet Skovskifte, Fæsteren Knud Pedersen har som Selvejer, beholder han, som det er, om det kan falde nogenlunde bekvemt med den Skovlod, han tildeles, som Fæster, hvis ikke, da faar han Vederlag af nordre eller søndre Ende, hvilke han vælger af den Skovlod, han som Fæster tildeles.

Videre Bolets lille Skovskifte, hvis Grund allerede er tjenlig til Overdrev, derfor gives Vederlag i Kirkebolets Hedelod. Men de derpaa befindende Busker forbeholder Ejeren sig Ret til som forhen. Kirke Bolet har ingen Part i fælles Buskene, men alene det bemeldte Skovdistrikt.

Af Fælles-Buskene, hvor Ole Nielsen hidtil havde Anpart, er der afskilt, hvilket med lige Vederlag udlægges ham, som før er meldt, Søndens hans Skovlod. Men deraf tilhører den halve Part Knud Pedersen, og de skifter dem selv dette imellem; ligeledes skal Ole Nielsen forlods uddeles det Stykke i Haar Mose, som ham hidtil har tilhørt med bemeldte fælles Busker i hans Hede og Moselod, men hvoraf ligeledes den halve Part tilhører Knud Pedersen.

De øvrige samtlige Fælles-Buske deles i Forhold efter Hartkornet paa Ager og Eng, for de deriværende Lodtagere, nemlig Kaptain Lunn, hans Bønder, Præstegaarden og Pe-

der Klode.

Skellinjerne mellem Heden og Fælles Buskene drages nogenlunde lige omkring Skovkanten. De Hede- og Mosehjørner, som derved gaar ind imellem Buskelodderne, tildeles den i hvis fælles Buskelodder de falder, mod at kvitte derfor i deres Hedelodder.

De Moser og Kær, som falder i Skoven samt Engen i Sømosen, uddeles som Skovgrund. Den Hede derimod, som ligger Norden Skoven, tildeles vel den, hvis Lodder derpaa støder, men imod derfor at kvitte i deres Hedelodder.

Til Tørvemoser udtages Snorum Mose, den søndre Part af Bertelshøj Mose, Skovhøj Mose, Skaldhøj Mose, Sortehøj Mose, Spunge Mose, Store Mose, en liden Mose ved Sinding Vej, Nordvest Bording Mose, Hare Mose, og nogle Moser under Langholt, hvilke Moser afpæles tilligemed Sømose med nogenlunde rette Linjer fra den øvrige Hede. Disse Moser bliver fælles Tørvemoser for Præstegaarden, Kirke Bolet, Selvejere og Kaptain Lunn's Fæstebønder, medens Kaptain Lunn faar Vederlag for sin Andel af Moserne i sin Lod. Med Gravningen i forbenævnte Moser, som forbliver i Fællesskab, for. holdes efter samtlige Vedtægter, saaledes som tjenligt og gavnligt kan være; men der maa ingen fælles Græsning have, hvilken alene tilhører den, i hvis Hedelodder Moserne falder. Hvorimod at den, hvis Hedelodder støder for Moserne, skal tillade, at Tørvene nyder Liggeplads,

samt lade uhindret Til- og Frakørsel ved Tørvens Hjemføring, mellem Moserne uden Vederlag; dog udlægges Veje fra Byen til Tørvemoserne, hvor bekvemmost kan være.

De Engkær, som falder i Agermarken, tildeles dem, i hvis Lodder de falder, som derfor kvitter Agerland.

Kragelund Damme, hvor de støder paa Overgaard Vej, udlægges til almindeligt Vandsted for enhver, som deri vil vande; dog at det sker uden Fornærmelse for den, hvis Lodder derpaa støder, og ej drive dertil i Hegnets Tid med løse Kreaturer, men da føre dem koblet. Det saakaldte Bonde Stub, Norden Sømose i Heden, udtages forlods og vederlægges Lodtagerne, nemlig: Kaptain Lunn, hans Fæstebønder og Peder Klode.

Følgende Veje anlægges: Fra Povl Brinks Hus i Nord over Nørre Mark med den vestre Vej paa Skovagrene, med Klemmens Vej gennem Skoven bliver omtrent paa det gamle Sted, og bliver en Byvej fra Mausing og Pederstrup. Hvilken Vej sættes i god og forsvarlig Stand, senest inden et Aar fra Dato. Fra denne Vej ligger en Vej i øster, paa den nordre Side af Skovagre til den østre Vej, der gaar derfra i Skoven til Gærdets to Veje paa gammelt Sted. Fra Ole Nielsens Hus over Nørre Mark til Spungmose, hvor den tager ovenfor bemeldte Vej. Fra Ole Nielsens Hus i øster, omkring Bording Mose til Sinding paa gammelt Sted. Fra denne Vej gaar en Vej til den østre Ende af Skoven, som bliver til Drift for Byen, og der-

til og derfor godtgøres med 30 Alen i Bredden, Fra Byen omkring Store Boelhøj til Overgaard paa gammelt Sted, dog drages saavidt muligt lige.

Funder Kirkevej følger sidste Vej til den bekvemt kan sættes mellem Lodderne i Sønder til Stakels Dal, hvortil den, som een Vej til at drive Kreaturer paa, udlægges 20 Alen bred, gaar siden som Kirkevej til Funder Kirke, og een Gren til Funder By over Buskhede Fald paa gammelt Sted.

Elling Vej fra Byen gennem Smedens Gyde lægges mellem to Lodder til Stakels Dal, gaar siden hen til den gamle Vej og bliver paa det gamle Sted. En Vej anlægges i Øster og Vester, Sonden om Tofterne, saavidt behøves for at komme i de Lodder, som derpaa støder.

Fra den vestre Ende af Byen til Stenholt. fra denne Vejs vestre Ende lægges en Vej i Sønder med Markskellet, til den støder paa den gamle Refshale Vej, for at være Vej til Refshale m. m. Den saakaldte Tranbær Vej, Nordøst af Byen, bliver paa gammelt Sted til Koemose Rund, gaar da Sønder paa fra Koemose ud i Markskellet, for at være Kirkevej til Kolonister og til at drive Kreaturer paa, hvorfor den udlægges med 30 Alens Bredde; det øvrige Norden for af denne Vej, som ufornöden, aflægges. Veje fraregnes med 12 Alens Bredde.

Efterat Medlodsejere, saavel Præstens, Hr. Aaboe, som Selvejere Peder Klode og Ole Nielsen, Kirke Bolet og Funder Eng, saavel som og

Kaptain Lunn paa Charlottenlund med Fæstebønder, havde forenet dem om de Steder, hvor han saavel som disse skulde tage deres fulde Lod, af Ager, Eng, Skov og Fædrift, og samme blev de samtlige Lodsejere, saavidt ske kunde, tildelt paa et Sted; og da Kaptain Lunn vilde føje sig efter sine Fæstebønder saa meget som muligt, uden at fordærve den ganske Udskiftning, tillod han sine Bønder, at de fik den østre Fædrift, som kommer til at ligge imellem Selvejernes nordre Side og Vands Skov, der bliver et fælles Fædrift for dem samtlig, efter at først Anders Borregaard havde taget sin Andel Hede, næst ved sin Agerjord, og øster paa af samme Hede. Og som de endnu desforuden forlangte af Kaptainen at faa Buskhede-Agrene, Ager om Ager tildelt, føjede han dem ogsaa derudi. Men paastod for de øvrige, at Landinspektøren vilde behage at uddele til enhver Mand det øvrige af Markens Ager og Eng, efter lovlig Taksation paa et Sted, ligesom og Hede eller Fædrift paa et Sted, og at Landinspektøren i Følge heraf vilde fremsætte sin Plan; dog observeres, at Gaardmanden Mads Degn og samtlige Husmænd bliver paa et Sted og fællig med hinanden, at den Hede, de faar Vesten Nørre Mark i Nord til Kaptain Lunns Lodskel, som før er bestemt af Landinspektør Sørensen paa Forlangende af Kaptain Lunn, fremsatte Planen saaledes: Alle Skellinjerne for de 11 Gaardmænds Lodder, som med den nordre Ende skal støde paa Overgaard, Byens Tofter

og Stenholt Vej, eller Sønder derfra skal drages, Sønder og Nord, omtrent med Agrenes Løb, til proportionel Bredde; af disse Lodder tillægges Mændene fra øster til Vester, efter Ordre, som de ligger til Byen. - Den tolvte Mand, Anders Borregaard, tildeles sin Agerlod af Nørre Mark, fra vestre Side mod Vesten, saavidt behøves, og hans vestre Skellinje drages i Syd og Nord. Vesten for tildeles Husmændene under et deres Agerlod, paa samme Maade, og bliver noget tilovers fra dem, tillægges det Mads Degn, men bliver der for lidt, tildeles Husmændene deres Rest af Lergrav Agre ved Stenholt Vej. Anders Borregaard faar sin Hede, som meldt er, og de øvrige Gaardmænd, Mads Degn undtagen, begynder med deres Hedelodder, hvor Præstegaardens slipper, og der fra Sønder- og Vester- Marken efter samme Orden, som meldt. er om Agerlodderne, og Skellinjen omtrent at gøre i Syd og Nord.

Mads Degn og Husmændene faar som meldt deres Hedelodder under et fra Kaptainens Lodskel ved Snorum Mose i Sønder, vestre Nørre Mark, saavidt strække kan. Skovlodderne skal gaa i Syd og Nord, fra Gærdet i Nord til Markskellet eller, hvor de maatte støde paa Kaptainens Lod, omtrent paralelt. med Selvejernes førnævnte Lodder. Af disse Skovlodder tildeles Husmændene den Vestre, og Gaardmændene tillægges hver en Lod, saaledes at den, som faar de ringeste Lodder, saavidt muligt, tilregnes de bedste Skovlodder, Fælles

Busklodderne afsættes lige paa samme Maade. Kaptain Lunn fandt denne Plan overensstemmende med sit foranførte og var dermed fornøjet.

Enhver beholder sine Gaardssteder og Havepladser som hidtil, til fælles for Byen, og Kaptajn Lunn for sine 3 Tdr. Hartkorn.

Det i Heden, Vesten Buskhede, opbrudte og ringe Agerjord udskiftes som Hede, og derfor tildeles dem, som derpaa støder med deres Hedelodder.,

Heden udskiftes mellem Lodsejerne i Forhold af Høredes Paaslag, efter Landmaalingens Forretninger, hvoraf største Lodsejere meddeles Landinspektionens verificeret Genpart, i hvor mange er for hele Byen og hver især.

Vesten for Mads Degns Toft udlægges et passende Stykke til fælles Lergrav.

Endnu anlægges en Vej fra Vest hen Vesten om Jens Præsts Toft, hvor før har gaaet en Vej, til den støder paa Vejen, der gaar Sonden om Tofterne. Ligeledes bliver der en Vej østen om Præstegaarden og Kirke Bolets Tofter, til Lodderne, som derpaa støder.

Da der ingen Skole er i Kragelund By eller Sogn, og Kaptain Lunn, saavelsom øvrige Lodsejere, Præsten og Jordbrugerne ønsker at faa en Skole og Skoleholder i Byen for hele Sognet, saa vilde de nu, da Udskiftningen skete, sørge for at udlægge Jord til en Skole, som de ansaa kunde ske bekvem mest paa efterfølgende Sted og Mark. Den vestre Haveplads Norden Jens Degns Gaard,

Agerjorden Norden Toften, som ligger Vesten Gaarden, og af Agerjorden paa Oles Bak fra Nord i Sønder, indtil det, foruden Havepladsen, udgør 4 Tdr. Land geometrisk Maal. Det udtages fra alle Kragelund Bys Lodsejere, Præstegaarden undtagen. Men derimod venter Lodsejerne at nyde Vederlag i Penge fra de øvrige Beboere i Sognet, naar Skoleholderen ankommer, samt og, at de bidrager til at faa det indhegnet for Skoleholderen.

Hvad, der er bestemt i Henseende til Skovenes Udskiftning, er allene at forstaa om Grunden; men i Henseende til Træerne, da forbeholder enhver samme paa sit gamle Skovskifte, med mindre Lodsejerne selv siden kan magelægge sig dem imellem paa de nye Skovskifter. Dog at Skovejerne allene tillades at hugge Træer fra den 1. November til den 15. Maj hvert Aar og straks rengøre Stedet for Top og Knop, at det ej gør Grunden Skade paa Græsningen. Men i Henseende til Fælles Buskenes Skifter, da følger Grunden og Buskerne med hinanden.

For i Aar slaar enhver sit gamle Skovskifte som forhen, men siden de nye, naar Lodderne er afsatte; det samme gælder for de paa Marken værende Engkær.

I Henseende til Agerjordens Brug, da faar de samtlige 3 Aar Brug efter Gødning, dog følger af sig selv, at hvor Boghvede saaes før end Gødning, bliver ikkun to Kærve at bekomme efter Gødningen, ligesom og

den for indeværende Aar allerede lagte Sæd regnes for det første af de bestemte trede Aar.

Foruden det, som er fastsat om Afgrøden med Kornet, følger af sig selv, at det kan indtræffe, at en Mands Lod ganske besaas med Korn, i de bestemte 3 Aar, nyder han eller de Græsningsjord til Brug i nævnte Tid, fra den eller dem, som saaledes har J ord af lige Størrelse.

I Henseende til Hegnet omkring Kaptain Lunn's Lod, som skal afskelies fra Bøndernes, deraf tager Kaptainen den halve Part paa sig, og den øvrige halve Part opføres under et af samtlige Kaptain Lunn's Bønder; det opføres snarest muligt, senest inden et Aar fra Dato af. Kommissionen, som paa den i Forordning af 23. april 1781, og tillige i Følge den havde kbnkelig Rente-. kammer afslaaet Resolution angaaende Kragelund Byes Udskiftning betræffende allernaadigst bef. Maade, havde efter den i forestaaende Aasteds Forretning beskrevne Maade, og efter Forening af samtlige paagældende Vedkommende fremmet og tilendebragt Udskiftningen af Kragelund Byes Lodssejere, nemlig: Hr. Kammerraad Lund for Kirke Bolet og Kaptain Lunn's Bønder; disse sidste betragtet i det Forhold, som højbemeldte Resolution af 26. Juli 1788 befaler med Kaptain Lunn's Ejendommens Udskiftning, som her i Fællig hidtil hafte 3 Tdr. Hartkorn i Kragelund By, oplæste alt passerede for alle tilstedeværende Vedkommende med Anmodning til dem samtlige, at saafremt de vidste

noget videre til denne her anmeldte Udskiftning Tarv at andrage, de da dermed behagelig vilde fremkomme. Hvortil de alle samtlige tydeligt erklærede sig, at de i Anledning af nærv. Kommissions fuldbragte Udskiftning af Kragelund Byes for anm. Lodsejere intet fandt at erindre imod, men med samme var fornøjet. Da den før anmeldte Kammer-Resolution befaler: At for saavidt Udskiftningen af Kaptain Lunn's Ejendomme i Kragelund, fra hans Bønder skulde behandles paa samme Maade som for Hovedgaards Takst og Bondejord med Forordning af 23. April 1781 er fastsat, og hvilke Regler her i Kommissionen paa det nøjagtigste var efterfulgt ved Udskiftningen af Kaptain Lunn's Andel i Kragelund, saavel fra øvrige Lodsejere som Kaptainens Fæstebønder, saa blev førbemeldte Kammer-Resolutions Indhold tydeligen oplæst og betydet bemeldte Kaptain Lunn's Fæstebønder, for derefter endvidere ved Taksationen og Loddernes Af-sætning at iagttage deres Ret. Hvor-efter Landinspektør Sørensen begærede, at der maatte blive ham med-delt en Genpart af denne her passere-de Forretning, det snarest muligt meddelt, beskrevet og tilsendt paa Lodsejernes Bekostning til fornøden Afbetegning med Udskiftningen, som Kommissionen lovede, at det skulde blive Landinspektøren aller-snarest meddelt. Forretningen sluttes herved med alle paagældende Under-skrifter. Kommissions Stedet ut Supra.

Paa Hr. Kammerherre og Amtmand Pentz Vegne som Kommitteret:

M. Glorup. Steensen.

Hastrup.

Som Selvejere og Jordbrugere under-skrev:

O. Lund. M. H. Lunn. Aaboe.

Peder Pedersen Klode. Ole Niel-sen.

Paa Fæstebøndernes Vegne under-skrev:

Knud Pedersen. Niels Smed.

Mads Nielsen. Peder Jensen.

